

Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**FENOMÉN FACEBOOK A JEHO VLIV NA ŽIVOTNÍ ZPŮSOB
STŘEDOŠKOLSKÉ MLÁDEŽE NA PŘÍKLADU STUDENTŮ
PRAŽSKÉ PRŮMYSLOVÉ ŠKOLY**

Pozitiva a negativa facebooku pohledem dvou generací

Jana Janoušková

Vedoucí práce: PhDr. Miloslava Turková, CSc.
Praha 2013

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. 6. 2013

Jana Janoušková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala PhDr. Miloslavě Turkové, CSc. za její odbornou pomoc, cenné rady a vstřícnost při vedení této práce.

Dále bych chtěla poděkovat paní magistře, vyučující na střední průmyslové škole v Praze, za poskytnutí podkladů k práci a zprostředkování kontaktů se studenty školy.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svým blízkým za jejich podporu a trpělivost a též všem respondentům za ochotu podělit se o svůj náhled na zkoumaný fenomén.

Obsah:

1	Úvod.....	1
2	Teoretická část.....	3
2.1	Facebook a sociální sítě obecně.....	3
2.1.1	Vznik a historie sociálních sítí a facebooku.....	4
2.1.2	Facebook dnes a v České republice.....	5
2.2	Pohled odborníků na facebook a jeho roli v životě mladých lidí.....	9
2.2.1	Pozitiva a negativa facebooku.....	10
2.2.2	Facebook z pohledu psychologie.....	15
2.2.3	Facebook z pohledu policie České republiky.....	18
3	Životní způsob a volný čas dnešní mládeže.....	21
3.1.	Životní způsob.....	21
3.2.	Volný čas.....	22
3.3.	Náhled na vývoj životního způsobu mládeže ve vztahu k volnému času.....	23
3.4.	Volný čas ve vztahu k životnímu způsobu dnešní mládeže.....	25
4	Empirická část.....	29
4.1.	Metodika výzkumu.....	29
4.1.1	Výzkumný vzorek.....	30
4.1.2	Realizace rozhovorů.....	32
4.1.3	Analytický postup.....	33
4.2.	Etika výzkumu.....	33
4.3.	Analýza a interpretace dat.....	34
4.3.1	Otevřené kódování - rodiče.....	34
4.3.2	Otevřené kódování - studenti.....	40
5	Závěr.....	48

Seznam použitých zdrojů.....	50
Literatura.....	50
Internetové droje.....	52
Seznam příloh.....	55
Příloha č.1 - Ukázka rozhovoru se studentem.....	56
Příloha č. 2 - Ukázka rozhovoru s zástupcem generace rodičů.....	62

1 Úvod

Životní způsob a trávení volného času současné mládeže obecně je dnes charakterizováno spíše jako pasivní¹, ne-li mnohdy i jako rizikové (pro společnost celkově, i pro mladé lidi osobně). Říká se, že mladí lidé už nevědí, co je to aktivní život, kdy se přímo ze školy míří do sportovního kroužku a víkendy či prázdniny se tráví na horách nebo různých sportovních kláních. Slyšíme to ze všech stran, potvrzují to i výzkumné sondy do života současné mládeže². Mladí lidé nesportují, nemají příliš koníčků a jejich život se točí výhradně kolem počítače a televize.

Z této situace ale vyplývají i jisté negativní skutečnosti související např. se vznikem některých sociálně patologických jevů. Dnes a denně slyšíme výroky současných dospělých o tom, že za dob, kdy oni byli na střední škole, nebyly žádné drogy, děti nepáchaly tolik trestných činů jako dnes a jejich rodiče se nemuseli bát toho, že by prostřednictvím internetu došlo k jejich zneužití apod. Mnozí rodiče z toho viní často právě sociální sítě a facebook zde vede. Mladí lidé na druhou stranu facebook milují a oponují mnoha argumenty, kterými existenci svých profilů na této síti obhajují. Při pohledu do ještě poměrně nedávné minulosti, kdy nebyly počítače v každé domácnosti, je zřejmé, že trávení volného času i životní způsob jsou faktory, které prošly poměrně razantním vývojem.

V předkládané bakalářské práci jsem se zabývala zejména problematikou životního způsobu současné středoškolské mládeže v souvislosti s moderním fenoménem, kterým se v poslední době staly sociální sítě, konkrétně facebook. Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaký vliv má facebook na životní způsob středoškolské mládeže na příkladu studentů konkrétní pražské střední průmyslové školy a to v reflexi generace náctiletých a generace rodičů se specifickým zaměřením na volný čas. Tato reflexe se týkala pohledu samotných současných studentů zmiňované školy, i pohledu zástupců generace jejich rodičů. Názory obou skupin respondentů byly doplněny stanovisky odborníků.

¹ Srov. MŠMT ČR. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha: MŠMT, 2002.

² Např. HAMŘÍK, Z.; KALMAN, M.; BOBÁKOVÁ, D.; SIGMUND, E. Sedavý životní styl a pasivní trávení volného času českých školáků. In *Tělesná kultura*, 2012. roč. 35. č. 1, s. 28-39.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. První je teoretická část, která se zaměřuje na teoretické zakotvení práce. Jsou v ní představeny pojmy jako facebook a životní způsob či volný čas a především jejich vzájemná souvislost a vztah. Je naznačena historie facebooku, současnost jeho využívání včetně názorů odborné i laické veřejnosti na jeho roli v životě mladých lidí. Teoretická část je rovněž zaměřena na otázky životního způsobu, na jeho vývoj i současnost a především na trávení volného času mladými lidmi. Následuje empirická část práce, která za pomoci kvalitativní strategie, s využitím techniky polostrukturovaných rozhovorů a následné analýzy a interpretace získaných dat, sleduje reflexi vlivu facebooku, jeho pozitiva a negativa, pohledem současných mladých lidí a zástupců generace jejich rodičů.

2 Teoretická část

2.1 Facebook a sociální sítě obecně

Asi nejzásadnějším problémem, se kterým se na tomto místě můžeme setkat, je nalezení nějaké uspokojivé definice toho, co to sociální síť vlastně je. Když se dnes řekne „sociální síť“, každý si asi hned představí právě facebook. Ovšem jak upozorňuje Heger³, rozhodně nelze elektronická média ztotožňovat s pojmem sociální síť, neboť sociální sítě mají mnohem širší význam a jejich vývoj sahá historicky daleko před dobu, než tyto technologie vůbec vznikly. Tradiční sociální síť sloužila pro omezený, uzavřený počet jedinců s pevným statutem, mezi kterými vznikaly vztahy a způsoby komunikace jiné, než s okolím. Tradiční sociální síť byla uzavřená a sloužila výhradně osobám, které s ní byly svázány hlavně rodovými pravidly. Dnes by se sociální síť definovala asi takto: „...jde o webovou stránku, na které společně komunikuje propojená skupina lidí. Jedná se o komunikační službu, která je plně závislá na internetovém připojení“.⁴

Termín „sociální síť“ v souvislosti s facebookem není úplně vhodný a do jisté míry koreluje s myšlenkou jakéhosi sociálního zabezpečení. Nejlépe vystihuje problematiku anglický termín „social network“ neboli společenská síť. Toto spojení se ale u nás skoro nepoužívá. Jedná se o typ služby, který umožňuje komunikaci a sdílení informací, a to více méně trvale, čímž se liší od chatu či telefonu. Dalším typickým rysem je existence profilů, které představují osoby. Ty by (podle většiny obecných pravidel) měly být reálné. „Social network“ je zpravidla spojena s existencí přátel či jiných odběratelů obsahu, kteří mají k osobě blízký vztah. Tyto sociální sítě nabízejí dosti různorodou skupinu služeb. I z toho důvodu je tak složité nabídnout nějakou obecnější definici.⁵

³ HEGER, V. *Komunikace ve veřejné správě*. Praha: Grada Publishing a.s., 2012.

⁴ BORNOVÁ, L. [online]. *Moderní trendy v malém a středním podnikání*. 2011. [cit. 16–4–2013]

⁵ ČERNÝ, M.; ČERNÁ, M. [online]. Úvod do problematiky sociálních sítí. In Metodický portál RVP: Základní vzdělávání 2012. [cit. 16–4–2013]

I když u nás je asi nejznámější sociální síť facebook, nejde ani zdaleka o jedinou sociální síť. Těchto služeb je velké množství a k těm nejznámějším nebo typově zajímavým patří např.:⁶

- **Twitter** – založen v roce 2006, dnes má asi 200 miliónů uživatelů. Umožňuje uživatelům posílat a číst příspěvky zaslané ostatními uživateli (tweety). Je silně spojený s mobilní platformou a je možné na něm najít nejnovější zprávy ze světa. Je o mnoho rychlejší než renomované agentury.
- **LinkedIn** – je určen pro budování profesní kariéry. Uživatelé tu mohou zveřejňovat své životopisy, navzájem se doporučovat a získávat reference. Kromě toho mohou běžně diskutovat nebo emailovat, tvořit zájmové skupiny, v nichž se uskutečňuje výměna názorů či novinek z oboru.
- **Google Plus** – dnes má asi 90 miliónů uživatelů, umožňuje sdílení fotografií, videí, textu, odkazů či hraní her. Má spíše formálnější a odbornější povahu a není tak osobní.
- **Spolužáci** – oblíbená česká sociální síť vycházející ze školních vazeb. Organizují se zde třídní srazy, ale slouží i ke komunikaci, sdílení studijních materiálů, starších písemek atp.
- **Facebook** – největší sociální síť, v současnosti má asi 900 miliónů uživatelů, není nijak tematicky vyhraněný a slouží především k neformální komunikaci a zábavě. Jeho definice a popis bude náplní dalších kapitol práce.

2.1.1 Vznik a historie sociálních sítí a facebooku

Internetové sociální sítě se začaly rozvíjet už v polovině 90. let minulého století v USA. Jednalo se o sítě, prostřednictvím kterých komunikovali převážně studenti. A právě studenti byli nakonec ti, kteří vymysleli i samotný facebook.⁷ Už před ním se však objevily různé sociální sítě, které zase zanikly, ačkoliv se jejich myšlenka projevila jako

⁶ ČERNÝ, M.; ČERNÁ, M. [online]. Úvod do problematiky sociálních sítí. In Metodický portál RVP: Základní vzdělávání 2012. [cit. 16–4–2013]

⁷ KULHÁNKOVÁ, H., ČAMEK, J. *Fenomén facebook*. Kladno: BigOak, 2010.

pokroková a v současné době již pro mnoho uživatelů nepostradatelná.⁸ Dobré nápady přišly v nevhodnou dobu, protože na konci devadesátých let (oproti současnosti) byl běžně počet uživatelů internetu nepatrný.

Síť TheFacebook.com vznikla v roce 2004. Jejím zakladatelem je bývalý student Harvardovy univerzity Mark Zuckerberg. Facebook vytvořil spolu se svými spolubydlicími z koleje Dustinem Moskovitzem a Chrisem Hughesem. Z původně studentské komunitní sítě je v současnosti služba pro každého – od srpna 2006 se totiž do ní může připojit kdokoli, komu je minimálně 13 let. Co se týče názvu facebook, u jeho vzniku stály papírové letáky, které dostávají „prváci“ na amerických univerzitách a které slouží ke vzájemnému seznámení studentů. Ty se totiž nazývají facebook. Záhy po založení facebooku se Zuckerberg spolu s Moskovitzem a s pár přáteli odstěhoval do Pala Alta v Kalifornii. Pronajali si malý domek, z něhož se staly první kanceláře facebooku, a Zuckerberg dojednal s investorem Peterem Thielem investici.⁹

Při vzniku facebooku stála snaha usnadnit studentům prvních ročníků Harvardské univerzity orientaci v novém prostředí. K tomu jim měla sloužit právě tato síť ze seznamů studentů a z ročenek. Postupem času se k facebooku začaly připojovat další univerzity. Facebook tak dostal nádech výlučnosti, který lákal v podstatě všechny, jež měli možnost se „připojit“. Popularita facebooku začala prudce stoupat a mezi lidmi do 25 let nebyl v USA velmi záhy téměř nikdo, kdo by na facebooku neměl svůj profil.¹⁰

2.1.2 Facebook dnes a v České republice

K čemu vlastně facebook slouží, k čemu ho uživatelé nejčastěji využívají? Facebook představuje webový server, který se nachází na adrese facebook.com. Tento webový server umožňuje uživatelům nacházet své známé a komunikovat s nimi. Mohou být ze školy, z minulých zaměstnání, z předloňské dovolené a podobně. K tomu, aby člověk mohl „být“ na facebooku, stačí založit profil na stránkách facebook.com, což je velmi jednoduché. Je nutné vyplnit jméno a příjmení, pohlaví, email, datum narození a zvolit si heslo k přístupu na vlastní účet. Každý přihlášený uživatel má pak možnost na facebooku vytvořit svůj profil. Na něm může uvádět různé osobní i profesní údaje

⁸ BORNOVÁ, L. [online]. *Moderní trendy v malém a středním podnikání*. 2011. [cit. 16-4-2013]

⁹ JARODIC.CZ [online]. *Facebook speciál: Vše co potřebujete vědět*. 2009. [cit. 16-4-2013]

¹⁰ KULHÁNKOVÁ, H., ČAMEK, J. *Fenomén facebook*. Kladno: BigOak, 2010.

(stávající povolání, vzdělání, stav apod.), včetně vložení vlastní fotografie. Kromě profilové fotografie může uživatel na svém profilu zveřejňovat i různé další fotografie a videa ze svého života. Na fotografiích může rovněž jednoduše označovat své přátele, kteří pak dostanou oznámení, že se na dané fotce nacházejí.

Základem facebooku je domovská stránka, na kterou se uživatel standardně dostane ve chvíli, kdy se na facebook zaregistruje a pak se k němu kdykoli přihlásí. Na domácí stránce se zobrazují informace o tom, co známí a přátelé uživatele zrovna dělají (od krátkých zpráv typu „Dneska jedu na výlet do Beskyd“, přes např. fotografie z nějaké předchozí akce, video, až po tipy na zajímavé webové stránky či pozvání do nějaké speciální skupiny). Takto přispívat může i samotný uživatel. Přátele lze vyhledávat prostřednictvím zadání jejich jména do vyhledávacího boxu. Když jsou nalezeni, může je uživatel požádat, aby se s ním na facebooku spřátelili. Po prvním přidání přátel začne facebook sám nabízet tipy na další přátele.¹¹

Významnou a nepostradatelnou funkcí, jež umožňuje rozvoj trendu v oblíbě sociálních sítí, je tlačítko „Like“, se kterým jako první přišel právě facebook, a kterou se inspirovaly brzy i ostatní webové stránky. Toto tlačítko umožňuje uživatelům přenést nejrůznější dokumenty, články, fotografie či videa na vlastní profilové stránky, které sdílí s rodinou, přáteli, známými či přáteli z práce, ze školy aj. Uživatel tak také dává najevo, že se mu fotografie, dokument či zpráva líbí.¹²

Facebook toho ale nabízí mnohem více. Uživatelé se mohou přidávat do různých zájmových skupin (např. orientovaných na fotbal, módní značky, skupin dávajících najevo nějaký názor či přesvědčení apod.) nebo je sami zakládat. V rámci skupin či přátel pak mohou uživatelé dávat vědět o konání různých setkání a srazů. Velká část uživatelů využívá možnost hraní her, prostřednictvím facebooku si mohou posílat různé dárky, „štouchnutí“ apod. Facebook slouží i k seznamování se s cizími lidmi a dokonce i ke hledání životního partnera.

Facebook však v současné době neslouží jen k osobní prezentaci a setkávání se s kamarády, z facebooku se totiž stal poměrně významný marketingový a podnikatelský artikl. Na facebooku uživatelé komunikují se svými přáteli. Oproti internetovým

¹¹ JARODIC.CZ [online]. *Facebook speciál: Vše co potřebujete vědět*. 2009. [cit. 16–4–2013]

¹² BORNOVÁ, L. [online]. *Moderní trendy v malém a středním podnikání*. 2011. [cit. 16–4–2013]

seznamkám a chatům (krátkým rozhovorům prostřednictvím komunikační sítě) jde mnohdy o lidi, kteří se znají i ve skutečném životě a doporučení přátel je mnohem důvěryhodnější než jakákoli reklama. A to právě představuje hlavní výhodu využití facebooku pro firmy. Nehledě na to, že hodně věcí na facebooku je zdarma. Firma se může na facebooku nebo s pomocí facebooku prezentovat různými způsoby. K nejpoužívanějším patří:

- stránky neboli facebook pages,
- reklamy (platí se ve chvíli, kdy zákazník na reklamu firmy klikne),
- aplikace, jako jsou například hry nebo posílání dáreků,
- tlačítka „Like“ nebo „Sdílet“ na webových stránkách.¹³

Facebook je vhodnou volbou především pro nezávislé profesionály a povolání, která jsou typická nějakou odborností. K charakteristickým patří poradenství, překladatelství či jazykové kurzy. Uplatňuje se rovněž u oborů, které mají přímý vztah k internetu nebo sociálním sítím, u kurzů a zájmových či volnočasových aktivit. Efektivní službu vykoná i pro e-shopy, restaurace a obchody se specialitami.¹⁴ V souvislosti s facebookem se uvažuje i o jeho využití například ve školách a to v následujících oblastech:¹⁵

- v rámci výuky jako prostředek k mapování politické ekonomické a kulturní situace,
- v domácí přípravě jako metoda doučování a konzultací mezi učitelem a žáky a mezi žáky vzájemně,
- v sociální oblasti jako prostředek zlepšení vztahů mezi spolužáky,
- pro komunikaci mezi rodiči a školou a mezi rodiči vzájemně,

Co se týče bezpečnosti na facebooku, ta se odvíjí často od samotných uživatelů, neboť na facebooku je možné celkem lehce nastavit, kdo uvidí informace z profilu (tedy osobní informace), které aktivity uživatele se budou zobrazovat na domovských

¹³ ČEVELOVÁ, M. [online]. *K čemu je Facebook malé firmě*. 2012. [cit. 16-4-2013]

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ STRACH, J. *Sociální sítě a jejich vliv na změny v použití internetu ve škole*. In *Škola a zdraví*, 2010.

stránkách jeho přátel aj. Lze např. nastavit, aby fotografie na facebooku viděli jen přátelé uživatele, přátelé jeho přátel nebo kdokoli cizí. Komunikace s přáteli se může odvíjet jak na tzv. veřejné zdi, tak samozřejmě soukromě prostřednictvím chatu nebo zpráv. Rizikovou může být existence skupin, jejichž cílem je někoho zostouzet nebo jinak šikanovat. K zabránění takovému chování ale existuje možnost takové skupiny facebooku nahlásit a ten by je měl odstranit z provozu.¹⁶

V České republice aktuálně působí více sociálních sítí, ale nejznámější a nejužívanější je právě facebook. Iz toho důvodu si vysloužil v rámci statistik Informační společnosti pozornost. Od počátku roku 2010 je podrobován každý měsíc statistickému pozorování a vyhodnocování nashromážděných dat nejen za Českou republiku, ale rovněž za země Evropské unie a země OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj). Českému statistickému úřadu slouží jako zdroj zmíněných dat internetové stránky www.socialbakers.com, provozované českou společností Candytech.¹⁷ Díky tomu je tak možné sledovat pokrok, jaký facebook zažívá jak u nás, tak v podstatě na celém světě, ale je možné i pozorovat rozložení jeho uživatelů podle věku či pohlaví.

V současné době máme podle údajů Českého statistického úřadu¹⁸ kolem 3 552 tis. uživatelů facebooku (k lednu 2012). Pro srovnání v polovině roku 2010 jich bylo 2 701 tis. (viz Tabulka č. 1). Jejich počty tedy výrazně rok od roku vzrůstají. Z Tabulky 1 je možné si dokonce všimnout i trendu, který se uplatňuje po celém světě, a to, že se postupem času zvyšují procenta uživatelů facebooku ve věku nad 35 let oproti uživatelům nižšího věku. Mezi zmíněnými 3 552 tis. uživateli pak bylo v roce 2012 celých 603,84 tis. uživatelů ve věku do 17 let, více než polovina uživatelů facebooku je pak ve věku 18 až 34 let (2 025 tis. uživatelů). Ve srovnání s tím, že v České republice žije něco kolem 10 mil. obyvatel, je to poměrně vysoké číslo, které bude i nadále stoupat. V poměru pohlaví vedou mezi uživateli facebooku ženy, ovšem jen o malé množství. V lednu 2012 mělo na facebooku profil celých 51 % žen a 49 % mužů.

¹⁶ JARODIC.CZ [online]. *Facebook speciál: Vše co potřebujete vědět*. 2009. [cit. 16–4–2013]

¹⁷ ČSÚ. [online]. *Uživatelé Facebooku* [cit. 21–2–2013]

¹⁸ Tamtéž.

Tabulka č. 1 Vývoj počtu uživatelů facebooku podle věku v České republice.

	celkem v tis.	0-17 let		18-34 let		35-54 let		55 a více let	
		v tis.	%	v tis.	%	v tis.	%	v tis.	%
červenec (2010)	2 701	567	21	1 594	59	459	17	81	3
srpen (2010)	2 774	555	20	1 637	59	472	17	111	4
září (2010)	2 652	530	20	1 565	59	451	17	106	4
listopad (2010)	2 935	675	23	1 849	63	352	12	59	2
prosinec (2010)	2 960	681	23	1 865	63	355	12	59	2
leden (2011)	3 010	692	23	1 896	63	361	12	60	2
únor (2011)	3 096	712	23	1 950	63	372	12	62	2
březen (2011)	3 144	660	21	1 886	60	503	16	94	3
duben (2011)	3 191	638	20	1 883	59	542	17	128	4
květen (2011)	3 298	594	18	1 880	57	660	20	165	5
červen (2011)	3 316	597	18	1 890	57	663	20	166	5
červenec (2011)	3 333	600	18	1 900	57	667	20	167	5
srpen (2011)	3 369	606	18	1 920	57	674	20	168	5
září (2011)	3 390	576	17	1 966	58	678	20	170	5
říjen (2011)	3 431	549	16	1 990	58	721	21	172	5
listopad (2011)	3 431	549	16	1 990	58	721	21	172	5
prosinec (2011)	3 502	560	16	2 031	58	735	21	175	5
leden (2012)	3 552	604	17	2 025	57	746	21	178	5

Zdroj: ČSÚ. [online]. *Uživatelé Facebooku* [cit. 21–2–2013].

2.2 Pohled odborníků na facebook a jeho roli v životě mladých lidí

I když facebook funguje vlastně poměrně krátkou dobu, netrvalo to dlouho a v souvislosti s evidentním nárůstem uživatelů facebooku, zejména těch v mladém věku, začaly vyvstávat některé otázky týkající se skutečného přínosu této sociální sítě a hlavně rizik, která by mohla představovat.¹⁹ Může se jednat o riziko vzniku závislosti na facebooku, stejně tak se mladí lidé mohou na facebooku setkat s kybernetickou šikanou či ponižováním, nehledě na rizika spojená s obrovským množstvím osobních údajů a fotografií, které uživatelé na svých profilech zveřejňují. Často si tato rizika mladí lidé

¹⁹ Např. EVROPSKÁ KOMISE. [online]. *Digitální agenda: Podle průzkumu používají sociální sítě čím dál mladší děti a mnohé si nejsou vědomy rizik v oblasti ochrany soukromí*. 2011. [cit. 16–4–2013] Tisková zpráva r. č.: IP/11/479.

vůbec neuvědomují. Tím, že tráví u počítače v současnosti většinu svého volného času, ohrožuje je např. i obezita apod.

Používání internetu mladými lidmi obecně se v poslední době značně mění, ti jej přestávají přes úsilí škol a rodičů využívat jako pracovní nástroj a zdroj informací, kterými by mohli doplňovat své vzdělání. V současné době jsou dříve tolik oblíbené počítačové hry nahrazovány zapojením mladých lidí do sociálních sítí vytvářených především prostřednictvím facebooku, který se v současnosti ukazuje být mohutným a bezkonkurenčním „žroutem času“. Tomu nahrává i fakt, že velká část rodičů a učitelů není dostatečně seznámena s vlastnostmi a použitím těchto sociálních sítí a děti této skutečnosti využívají jak doma, tak i v počítačových učebnách ve škole.²⁰

2.2.1 Pozitiva a negativa facebooku

Jako všechno, tak i facebook a sociální sítě obecně mají svá pozitiva a negativa. Asi největší pozitivum facebooku lze shledávat v nalezení přátel, se kterými se lidé různě rozešli, ať už v důsledku stěhování do jiných měst, odloučení po ukončení školy apod. Díky facebooku je možné je nalézt a navázat s nimi znovu (virtuální) kontakt. Facebook může pomáhat při vyhledávání různých informací, jejich ověřování, mladí lidé zde mohou např. nalézt absolventy vysokých škol, na které si chtějí dát přihlášku a kontaktovat je s tím, aby zjistili, jak se jim na škole dařilo, jaká pozitiva či negativa daná škola má apod. (to samé např. při hledání zaměstnání). Na facebooku se mohou mladí lidé i seznamovat. Facebook rovněž nahrává šíření dobrých nápadů, dobročinnosti či zajímavých projektů. Pokaždé je možné najít někoho, koho nápad zaujme, ten ho může šířit dál, či jej jinak podstatněji podpořit.

Pro mladé lidi je jistě přínosem i lehčí cesta k celebritám z nejrůznějších oblastí lidské činnosti. Známí se svými příznivci mohou na facebooku komunikovat. Obyčejný člověk se tak může přes internet setkat s objektem svého obdivu. Naopak celebrity mohou díky sociálním sítím zjišťovat názory veřejnosti, které je zajímají. Nesmírné pozitivum představuje facebook pro podnikatele (zejména začínající), kteří díky sociálním sítím získávají prostor pro podporu svých obchodních záměrů. V podstatě zadarmo mohou oslovit cílovou skupinu. Všechna pozitiva facebooku vyplývají z možnosti sdílení. Sdílení znamená šíření dobrých nápadů i vtipných obrázků,

²⁰ STRACH, J. *Sociální sítě a jejich vliv na změny v použití internetu ve škole*. In Škola a zdraví, 2010.

opodstatněných varování či falešných zpráv. Sdílení využívají především tvůrci reklam při virtuálních kampaních, ale i každý uživatel facebooku se snaží o to, aby se obsah jeho profilu líbil, aby ho ostatní šířili dál. Komunikace získala facebookem jedinečný prostředek, nikdy nebyla jednodušší. Pokud nic jiného, tak zrovna tento zlom je tím, za co vděčíme sociálním sítím a co si zaslouží srovnání s poměrně proslulejšími vynálezy.²¹

Řada lidí se v současnosti upíná k internetovým sociálním sítím tak, že veškerý svůj volný čas tráví právě zde. Zároveň si však neuvědomují, jaká negativa prostřednictvím nástrah na ně tyto sítě chystají. Koncentrace citlivých osobních dat či dopady na psychosomatický stav jedince mohou mít totiž nedozírné následky. Mezi nejnebezpečnější a zároveň i nejčastější nástrahy internetu patří např.:

- **Cyberbullying neboli kyberšikana** – reprezentuje způsob psychické šikany spojený s používáním či realizací prostřednictvím komunikačních technologií.
- **Cybergrooming** – tento výraz označuje snahu konkrétních uživatelů internetových sítí zneužít dětskou důvěru a prostřednictvím falešné identity dítě nalákat ke schůzce a zneužít ho.
- **Cyberstalking, „kyberstalking“** – neboli pronásledování, charakterizuje opakované a stupňující se obtěžování a pronásledování, které zhoršuje kvalitu života a ohrožuje bezpečnost pronásledovaného uživatele sociální sítě.
- **Flaming** – představuje nevráživé chování uživatelů sociální sítě. Toto chování je doprovázeno urážkami, nadávkami, vyhrožováním apod. Mezi charakteristické projevy flamingu patří umístování urážlivých vzkazů do diskusních fór a další stupňování útoků.²²

Značnou bezpečnostní hrozbou je přihlašování se do jiných služeb prostřednictvím účtu ze sociální sítě. Bezpečnostním rizikem jsou rovněž aplikace třetích stran, které vyžadují jistý přístup k účtu uživatele a jeho osobním údajům. Skoro nikdy nelze dopředu vědět, co s danými údaji aplikace udělá, jak je bude zpracovávat a

²¹ HANDL, J. [online]. *Jak nám sociální sítě změnilы komunikaci*. 2010 [cit. 16–4–2013]

²² HOMOLKOVÁ, V., TALIÁNOVÁ, M. *Riziko dopadu internetových sociálních sítí na životní styl studentů*. In Aktuální otázky sociální politiky - teorie a praxe. 2012.

zda nereprezentuje cestu k ovládnutí účtu. Jsou zde i problémy spojené s tím, že lidé o osobě zveřejňují na sociálních sítích až příliš mnoho osobních údajů. Dochází tak například k tomu, že právě aktivita na těchto službách je předmětem zájmu zlodějů, kteří se mohou velice často dozvědět mnoho o vybavenosti domácnosti i o tom, zda jsou lidé například právě na dovolené.²³

Existuje rovněž možnost zneužití účtu, což může mít pro uživatele až fatální dopad. Velmi snadno dojde k uhodnutí hesla, například blízkou osobou. Jindy může nastat situace, kdy například internetový obchod nemá řádné zabezpečení, a pokud se do něj někdo přihlašuje shodným e-mailem a heslem jako na sociální síť, je situace pro útočníka snadná. Někdy dojde k úniku hesla díky nešifrovanému spojení nebo k napadení počítače virem. Následky mohou být katastrofální – od naprostého zdiskreditování, přes ukradení nakoupených věcí v různých hrách (může jít o tisíce korun) až po značné osobní problémy. Dalším nebezpečím mohou být falešné profily, které se tváří jako běžný uživatel. Mají přátele, aktivně diskutují a jejich smyslem je získání přátelství, protože s přáteli sdílí i osobní údaje, které lze komerčně využít. Vzniká tak prostor pro dokonale cílenou reklamu.²⁴

Soukromí je v souvislosti s facebookem často řešeným problémem, jelikož uživatelé se na facebooku svěřují s velkým množstvím osobních informací. Poslední závažná diskuse byla v tomto ohledu vedena v roce 2009, kdy facebook upravil nastavení soukromí uživatelů tak, aby co nejvíce informací a dat bylo veřejně dostupných. Současně takto všem změnil nastavení pravidel ochrany soukromí a uživatele informoval o možnostech změny tohoto nastavení. Ovšem už i při registraci musí uživatel sdělit své křestní jméno, příjmení, e-mail, pohlaví a datum narození. Mimo to může uživatel do svého profilu uvést informace o své osobě (např. o své rodině, příbuzenských vztazích, politických a náboženských postojích, profesi, ale i číslo mobilního telefonu).²⁵

²³ ČERNÝ, M.; ČERNÁ, M. [online]. Úvod do problematiky sociálních sítí. In Metodický portál RVP: Základní vzdělávání 2012. [cit. 16-4-2013]

²⁴ Tamtéž.

²⁵ BUSINESSIT [online]. *Kybernetická kriminalita II: Sociální síť jako médium budoucnosti i skrytá hrozba*. 2012. [cit. 16-4-2013]

Facebook také ukládá záznamy o všech aktivitách, které uživatel provádí. Ukládají se jak záznamy o aktualizacích profilů, tak i komentáře k fotografiím nebo videím aj. Facebook také ukládá informace o tom, kdo konkrétně kliknul na danou reklamu a to po dobu 180 dní. Je jasné, že v případě úniku jsou tyto informace rychle zneužitelné. Zdatný útočník tak může např. zkonstruovat klamný požadavek pro server, díky němuž pak získá veškerá práva k napadenému profilu jako jeho majitel. Dozví se tak nejen uživatelské jméno a příjmení, datum narození, pohlaví a e-mail, ale ví i to, kdy, z jakého počítače a jaké oblasti se k facebooku přihlašuje. Také může mít k dispozici seznam internetových stránek, které uživatel navštěvuje, s kým dalším je v kontaktu a na jaké reklamy na facebooku kliká. Z toho tedy zřetelně vyplývá, že když uživatel dodržuje všechna nařízení z Facebook's Statement of Rights and Responsibilities, má provozovatel tohoto komunitního serveru k dispozici kompletní profil jeho osobnosti.²⁶

Sociální sítě kromě toho zaplňují kyberprostor množstvím datové (obsahové) hlušiny. Navíc se tyto tzv. sociální sítě stávají prostředkem pro manipulaci s lidmi. Problémy lze dávat do souvislosti už jen s údaji, že lidé se na facebook přihlašují často hned po probuzení a aktualizace jejich statusu (stručná informace o momentálním rozpoložení, náladě, stavu) bývá často i poslední věcí, kterou učiní, než jdou spát. Výmluvný je též fakt, že každou minutu se 277 tisíc lidí přihlásí na svůj účet. Tato data mimo jiné hovoří i o osamění lidí v reálném světě, protože na sociální síti hledají jakousi náhražku reality. Sociální sítě totiž nabízejí virtualizaci života fyzické osoby, „náhražkový“ virtuální život těm, kteří se neumí srovnat s problémy života skutečného, fyzického. Kromě toho zakomplexovaní lidé dostávají možnost formovat si virtuálně osobnost podle své představy.²⁷

Jedinec, který dává přednost virtuální vztahům, získává pocit většího porozumění a obohacení života. Internetový svět se stane nakonec pro uživatele natolik atraktivní, že je ochoten obětovat svůj skutečný svět a degradovat jej na uspokojení nejzákladnějších fyziologických potřeb. Potřeba útěku z „krutého“ reálného světa do jednoduššího virtuálního, kde nejsou vyžadovány žádné kompromisy, a kde se může

²⁶ BUSINESSIT [online]. *Kybernetická kriminalita II: Sociální sítě jako médium budoucnosti i skrytá hrozba*. 2012. [cit. 16–4–2013]

²⁷ Tamtéž.

projevovat, jak se mu zlíbí, se nakonec může na člověku projevit až totálním rozštěpením osobnosti. Nešťastný a nespokojený člověk toužící po jednoduchém světě, ve kterém by mohl realizovat své sny, dostává příležitost v přívětivém prostoru sociálních sítí, ovšem za cenu totálního pohlcení.²⁸

Hrozby a nástrahy číhající na internetu jsou mnohem zákeřnější. Kybernetická šikana je v podstatě snadná. Odeslání škodlivých zpráv či zveřejnění škodlivého textu hodně lidem lze provést pár kliknutími myši. Nejohroženější skupinou uživatelů na internetu jsou právě děti a dospívající mládež. Ovšem faktem je, že kromě nových hrozeb už děti nejsou jen poškozenými, ale mnohdy i pachateli tzv. kyberšikany, kdy nejde jen o šikanu mezi dětmi, ale i např. šikanu dětí vůči pedagogům. Otázkou je, zda kyberprostor je viníkem obrovské ztráty sociálního citění mezi mládeží a obecné neúcty k autoritám, mezi nimiž jsou např. učitelé, ale i rodiče nejbližším cílem. Dítě si na sociální síti zdánlivě povídá se stejně starým kamarádem, který může být úplně někdo jiný. Ten od něj může získávat cenné osobní informace, telefon, adresu či intimní detaily. Avšak ne všichni si to uvědomí a velké nebezpečí číhá hlavně doma, kde děti ovládají počítače lépe než rodiče a pohybují se v tomto prostředí mnohem jistěji – a nezodpovědně. Potvrzují to i četné studie.²⁹

Negativum může představovat i fakt, že trávení volného času u facebooku lze považovat za pasivní trávení volného času. Již řadu let se diskutuje o vlivu filmů, internetu a počítačových her na psychiku mládeže. Mimo to, že chroničtí sledovači těchto médií jsou poškozováni na zdraví, ohrožován je pohybový aparát, zrak, oběhový systém a nervová soustava, jsou také tito mladí lidé konfrontováni s násilím, ale už jim nejsou prezentovány následky těchto činů a především pak mladší děti si mohou začít myslet, že násilí je přirozenou součástí života. Tak jako tak pasivní způsob trávení volného času reprezentuje z aspektu společensky nevhodného chování o dost větší riziko.³⁰ Např. vědci z britské Bristolské univerzity představili studii, podle níž dětem

²⁸ JIROVSKÝ, V. *Kybernetická kriminalita*. Praha: Grada Publishing a.s., 2007.

²⁹ BUSINESSIT [online]. *Kybernetická kriminalita II: Sociální síť jako médium budoucnosti i skrytá hrozba*. 2012. [cit. 16–4–2013]

³⁰ MŠMT ČR. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha: MŠMT, 2002.

trávícím více jak dvě hodiny před monitorem počítače, častěji hrozí, že se u nich objeví psychické problémy, a to bez ohledu na to, jak jsou jinak během dne aktivní.³¹

Dalším negativem může být obezita související úzce s tím, že při trávení času u facebooku, tj. počítače, především sedíme, popř. ležíme.³² Tloušťka je obecně současným strašákem, a to jak u dětí, tak dospělých, a stává se typickým znakem současné společnosti. Výskyt nadváhy a obezity v dětském věku může mít značné zdravotní dopady jak na fyzickou stránku (kosterní, svalový, kardiovaskulární systém), psychickou stránku (sebevědomí, deprese), tak i na stránku sociální (začlenění se do kolektivu).³³

Na zhoršení zdravotního stavu může mít vliv i hraní počítačových her, které umožňuje i facebook. K rizikům patří jak nezdravý životní způsob s nedostatkem pohybu a nemocmi pohybového systému, tak i větší riziko úrazů, vyšší sklon riskovat, epilepsie, zhoršení interpersonálních vztahů, větší stísněnost v sociálních vztazích, větší agresivita a zeslabení pro-sociálního chování. Dále je možné se např. domnívat, že časté věnování se videohram násobí nebezpečí potíží způsobených alkoholem a jinými látkami. Hraní počítačových her souvisí u mladých Čechů s častější konzumací alkoholických nápojů, hlavně piva, destilátů či míchaných alkoholických nápojů, pak s častějším kouřením cigaret a marihuany. Zjištěna byla rovněž souvislost s rvačkami a šikanováním druhých a sníženými známkami z chování.³⁴

2.2.2 Facebook z pohledu psychologie

Otázka sociálních sítí není pro psychology či psychiatry ničím neznámým, dokonce už se v psychiatrii dnes rozeznávají diagnózy, které vycházejí z povahy komunikace v kyberprostoru. Jde o tzv. *netholismus* (od *workholismus*) a *netomanie*, které jsou projevem závislosti na internetu. Objevují se při nich podobné abstinenci příznaky

³¹ ČTK. [online]. *Příliš času u televize a počítače narušuje dětem psychiku. I těm aktivním.* 2010 [cit. 21–2–2013]

³² Např. CSÉMY, L.; KRCH, D. F.; PROVAZNÍKOVÁ, H.; RÁŽOVÁ, J.; SOVINOVA, H. *Životní styl a zdraví českých školáků.* Praha, Psychiatrické centrum, 2005.

³³ HAMŘÍK, Z.; KALMAN, M.; BOBÁKOVÁ, D.; SIGMUND, E. *Sedavý životní styl a pasivní trávení volného času českých školáků.* In *Tělesná kultura*, 2012.

³⁴ NEŠPOR, K.; CSÉMY, L. *Zdravotní rizika počítačových her a videoher.* In *Česká a slovenská psychiatrie*, 2007.

jako u drog – např. neustálé nutkání sledovat e-mail, zda něco nepřišlo. Následně přichází nepříjemné pocity při odpojení ze sítě – uživatel není ve své kůži, necítí se dobře až k pocitu, že vlastně neexistuje! Přirozeně, netýká se to celé populace, ale bohužel, podíl netomanů stále roste. Konečnou fází této závislosti může být až něco jako je tzv. Jekyll – Hyde syndrom, kdy dochází k úplnému rozštěpení osobnosti na virtuální a reálnou. Život ve virtuální realitě je totiž mnohem jednodušší a tak začíná převládat virtuální osobnost. Dotyčný jedinec pak časem není schopen žít v obyčejné, reálné společnosti.³⁵

Je prokázáno, že co se rizika vzniku závislostního chování týče, jsou nejvíce ohrožováni mladí lidé ve věku 12 až 19 let. Je třeba si uvědomit, že jde o dobu, pro kterou je typické mimo jiné pozvolné oddělování se od rodičů a získávání vlastní autonomie. Závislostí na internetu je pak podle výzkumů ohroženo až šest procent jeho uživatelů, přičemž za nejvíce ohrožené jsou pokládáni opět dospívající ve věku 12–19 let, stejně jako v případě závislosti na počítačových hrách. Mezi nejčastější příznaky závislosti na internetu a sociálních sítích náleží:

- nezvladatelná potřeba používat internet,
- ztráta kontroly nad užíváním internetu,
- abstinenční příznaky (nervozita, agresivita, podrážděnost, ...),
- náhlé změny nálad,
- zanedbávání pracovních (školních) povinností,
- rezignování na původní koníčky,
- marné pokusy omezit časté používání internetu,
- fyzické potíže (bolest očí, problémy s páteří).³⁶

Jan Šikl zdůrazňuje úlohu rodiny při vzniku závislostního chování a tedy na důležitost prevence přicházející právě ze strany rodičů. V této souvislosti zdůrazňuje

³⁵ BUSINESSIT [online]. *Kybernetická kriminalita II: Sociální síť jako médium budoucnosti i skrytá hrozba*. 2012. [cit. 16–4–2013]

³⁶ JEŽKOVÁ, Z.; ŠTIKL, J. [online]. *Rizika závislostního chování u dětí a dospívajících a jejich prevence*. [cit. 16–4–2013]

podstatu vícezdrojovosti – když má dítě naplněný svůj volný čas různými aktivitami, když se mu rodiče věnují a společně aktivně tráví čas při různých činnostech, pakliže má dítě kamarády, se kterými pravidelně navštěvuje například nějaký oddíl, pak se riziko, že bude trávit dlouhé hodiny před počítačem, o dost snižuje. Riziko závislosti tkví v tom, že mladí lidé ztrácí dobré proporce – vícezdrojovost. Počítač ani sociální sítě nejsou špatné, ale mladý člověk se musí naučit počítač užívat správně. Pokud se to nenaučí, zůstane vlastně závislý. Závislý na tom, že mu někdo kontroluje život, zůstane infantilem, který neumí adekvátně používat nástroj.³⁷

Na druhou stranu sociální sítě i prokazatelně pomáhají, a to zejména introvertním mladistvým v navazování kontaktů. A to jak virtuálních, tak těch reálných. Příznivý dopad na duševní zdraví je tedy nezanedbatelný. Rovněž je ale i neoddiskutovatelné, že facebook může mít negativní dopady především v oblasti soustředění a schopnosti učení. Aktuální studie ukazují, že mladiství, kteří kontrolují svůj virtuální život i několikrát za hodinu, mají zřetelně zhoršený prospěch.³⁸

Velkým problémem je kyberšikana. Výzkumů, které ji monitorují, přibývá, a to především v zahraničí. U nás bohužel zatím kyberšikana příliš sledována není. Výsledky zahraničních studií ale ukazují na poměrně závažné skutečnosti, podle nichž se s kyberšikanou setkává až 20 – 30 % uživatelů. Projevy šikany lze shrnout do těchto bodů:

- zasílání výhrůžných a nelítostných emailů či vzkazů, obtěžování přes chat,
- vytváření webových stránek, které oběť uráží a zesměšňují (verbálně, graficky, zvukově...),
- zveřejňování obrázků, fotografií a video nahrávek, kde je oběť zesměšňována a karikována,
- vyvěšování pornografických fotografií s tváří oběti na webu,
- získání hesla a identifikační údaje oběti agresorem a pod jeho/jejím jménem zasílání ostatním vulgární, obtěžující zprávy, fotografie, videa,

³⁷ JEŽKOVÁ, Z.; ŠTIKL, J. [online]. *Rizika závislostního chování u dětí a dospívajících a jejich prevence*. [cit. 16–4–2013]

³⁸ MÁNERT, O. *Facebook – Pomáhá, nebo škodí psychice dětí?* 2011. [cit. 16–4–2013]

- fotografování, nahrávání oběti, kdy jsou záběry posílány někomu dalšímu.³⁹

Kyberšikana může mít hluboké psychické následky a zároveň také vážný dopad na emocionální pohodu jedince, jeho sebeúctu, sebehodnocení a pocit osobního bezpečí. Následkem kyberšikany vznikají depresivní stavy, dlouhotrvající pocity deprese, bezmoci, sklíčenosti, beznaděje, sebedestruktivní chování a pokles výkonnosti ve škole. V extrémním případě mohou být děti, dospívající nebo i mladí dospělí dohnáni až k sebevraždě nebo násilnému činu. Prevence je v tomto směru složitá, protože útok se neodehrává tváří v tvář a anonymita dodává agresorovi sílu. Také nelze odhadnout čas a místo útoku a navíc dopady kyberšikany na oběť bývají mnohdy těžko rozpoznatelné. Kyberšikana může zaútočit hodně rychle, neočekávaně a oběť se, jako před klasickou šikanou, nemůže schovat ani doma.⁴⁰

2.2.3 Facebook z pohledu policie České republiky

Zkušenosti policistů se sociálními sítěmi se nejčastěji prezentují prostřednictvím nahlášených případů zneužití sociálních sítí a páčání různých přestupků a trestných činů, tedy potíráním kyberkriminality. Kyberkriminalita neboli informační kriminalita představuje podle policie České republiky nejdynamičtější typ kriminality současnosti a kybernetické incidenty patří v dnešní době mezi nejzávažnější hrozby pro společnost vyspělých zemí. Při velkém zjednodušení jsou jako kyberkriminalita chápány ty formy kriminality, které jako nástroj využívají nebo jako cíl směřují na moderní informační a komunikační technologie. Jednou z priorit v potírání kyberkriminality v České republice jsou mimo jiné v současné době také právě aktivity směřující k vylákání zneužitelných osobních údajů.

Mezi nejčastější trestnou činností, ke které v současnosti na sociálních sítích dochází, patří např. vyhrožování. Nejtypičtějšími oběťmi tohoto typu trestné činnosti jsou dívky do 15 let, po nichž je žádáno, aby zaslaly své intimní fotografie. Pachatel je vydírá pod hrozbou fyzického napadení nebo likvidací rodiny či znásilnění dívky.⁴¹ Příkladem může být případ blanenských kriminalistů, podle jejichž zjištění si

³⁹ MALÍKOVÁ, B. *Kyberšikana*. In Pedagogicko-psychologické poradenství. 2008.

⁴⁰ GAJDOŠOVÁ, J. [online]. *Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží*. [cit. 16–4–2013]

⁴¹ VOKURKOVÁ, I. [online]. *Pozor, na Facebooku. Kyberkriminalita stoupá*. 2010. [cit. 16–4–2013]

jedenadvacetiletý mladík nechával posílat po internetu fotografie nahých těl nezletilých dívek. Fotografie pak schovával ve vlastním počítači. Od jedné z dívek se mu podařilo získat i video jejího nahého těla, které zveřejnil na sociální síti facebook. Muže policisté odhalili až poté, co se o jeho činnosti od dívek dozvěděli rodiče a vše následně začali s policií řešit.⁴²

Zkušeností mají policisté s pácháním různých trestných činů přes facebook poměrně velké množství. Nedávným příkladem může být nebezpečné vyhrožování mezi mládeží, které vyšetřovala kriminální služba Územního odboru Prachatic. „*Jeden z nich posílal dalším osobám na sociální síti informace, které by mohly směřovat k důvodné obavě o život a zdraví. „Naboural“ se do profilu jiných osob a skryté zprávy z nich posílal dalším. Nejméně v 25 případech těmito zprávami vytvářel nátlak poukazováním na osobní vztahy*“.⁴³

V dubnu roku 2013 byl na facebooku zaznamenán nový typ podvodů. Neznámá osoba si na sociální síti vytvořila profil, který byl skoro stejný jako profil konkrétní osoby. Podvodník cíleně zaměnil například malé či velké písmeno ve jméně a jako profilovou fotku použil foto získané z profilu poškozeného. Pak oslovoval známé člověka, za kterého se vydával, a zároveň je podváděl. Podvodník si lstivě, prostřednictvím mobilního operátora a důvěřivých uživatelů facebooku, kteří mu zaslali kód, dobýjel kredit, například pro online sportovní sázky. Takto je vždy připravil o několik tisíc korun.⁴⁴ Existují ale i případy, kdy facebook policistům pomáhá v pátrání po osobách či ztracených věcech⁴⁵, kdy pachatelé různých činů se sice schovávají, ale často si ponechávají na facebooku aktivní profil nebo na něm stále komunikují. Nehledě na to, že si na facebooku lidé častou řeknou skutečně cokoli, a to pak může pomoci odhalit některé zločiny.

Zatím sice neexistují statistiky objasněností případů kyberkriminality (kyberkriminalita ani není definována v zákoně), ale obecně je vystopování pachatelů poměrně úspěšné. Ročně řeší Policie České republiky kolem 50 případů, ale

⁴² POLICIE ČR [online]. *Sbíral nahé fotografie dívek*. 2011. [cit. 16–4–2013]

⁴³ POLICIE ČR [online]. *Zpravodajství: Útoky na sociální síti*. 2013. [cit. 16–4–2013]

⁴⁴ AKTUALNE.CZ [online]. *Osudová chyba: Tak vám přítel na Facebooku vysaje účet*. 2013. [cit. 16–4–2013]

⁴⁵ POLICIE ČR [online]. *Facebook pomohl v pátrání*. 2010. [cit. 16–4–2013]

předpokládá se jejich nárůst. Policie České republiky se věnuje také prevenci v této oblasti. Pořádá s žáky základních a středních škol různé besedy na téma bezpečného pohybu na internetu a sociálních sítích. Zmínit je možné např. projekt „Seznam se bezpečně“⁴⁶ aj. Od roku 2012 pak na internetových stránkách policie (www.policie.cz) funguje on-line formulář („Hlášení kyberkriminality“) umožňující jednoduše hlásit závadový obsah a aktivity na internetu.⁴⁷

⁴⁶ Projekt je určen dětem ve věku 10 – 16 let, jejich rodičům a pedagogům. Filmy poukazují na odvrácenou tvář internetu. Cílem filmů je upozornit na nebezpečí skrytá za nejrůznějšími identitami na internetu a naučit děti řešit situace, do kterých se mohou dostat.

⁴⁷ VOKURKOVÁ, I. [online]. *Pozor, na Facebooku. Kyberkriminalita stoupá*. 2010. [cit. 16-4-2013]

3 Životní způsob a volný čas dnešní mládeže

V rámci této kapitoly jsou prezentovány jak definice pojmů životní způsob, tak volný čas, ale i jejich vzájemný vztah a propojení.

3.1 Životní způsob

Pokud se kohokoliv zeptáme, co je to životní způsob (styl), dostaneme různé odpovědi, např. to, jak žijeme, jak se oblékáme, jak bydlíme, pracujeme či trávíme volný čas. Zpravidla se pak odlišuje životní způsob jedince a životní způsoby skupin. Životním způsobem jedince se v tomto ohledu chápe spíše konzistentní způsob života, jehož konkrétní části si navzájem odpovídají a jsou ve vzájemném vztahu, vycházejí z jednoho základu a mají společné jádro, které se prolíná všemi podstatnými činnostmi. Životní způsob skupiny reprezentují typické společenské rysy, které jsou charakteristické pro převážnou většinu členů dané skupiny (profesní, věkové skupiny aj.).⁴⁸

Pojmy životní způsob a životní styl se často používají jako synonyma. Pojem životní styl je však konkrétnější, pojem životní způsob se tak považuje za obecnější termín. Na životní způsob a životní styl lze nahlížet, pokud se zaměříme na jejich kvalitativní stránku. Životní způsob je používán, ve srovnání s kvalitativním pojetím životního stylu, v rámci sociálně ekonomického pohledu na život člověka a společnosti. Životní styl by pak na rozdíl od životního způsobu reprezentoval vnitřní integraci, koherenci a kvalitativní souvislosti veškerých prvků. Někdy se životní způsob zaměňuje s životní úrovní, ta však představuje materiální aspekt životního stylu.

Jde o konkrétní, poměrně stabilní formu lidského života, která je historicky vyvinutá. Mluvíme o souboru aktivit, kterými lidé uspokojují a formují vlastní potřeby. Životní způsob představuje mnohoznačný pojem, který ovlivňuje téměř všechny úrovně lidského života. Jde rovněž o termín, jímž je možné vysvětlit, proč se lidé oblékají zrovna takto, jak se oblékají, z jakého důvodu sportují a věnují se právě tomu konkrétnímu sportu, jakým způsobem tráví volný čas, jaké zaujímají hodnotové

⁴⁸ ČELEDOVÁ, L.; ČEVELA, R. *Výchova ke zdraví - vybrané kapitoly*. Praha: Grada Publishing a.s., 2010.

orientace a postoje. Životní způsob jedince spojuje s ostatními lidmi, ale také jej s jinými může rozdělovat.⁴⁹

Životní způsob lze chápat jako velmi široký komplex toho, co a jak člověk v životě dělá, za jakých podmínek apod. Zabývat se v této práci všemi výše uvedenými aspekty by bylo neúčelné, tudíž se zaměřím výhradně na jednu část, která velmi blízkou souvisí s životním způsobem lidí, a to je volný čas současné mládeže a jeho trávení.

3.2 Volný čas

V prvé řadě je třeba se pokusit nastínit, co je to volný čas. Např. Hofbauer⁵⁰ jej definuje jako „...čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.“ Obvykle se ale vymezuje spíše jednodušeji jako doba, která zbývá po splnění pracovních i mimopracovních povinností (tzv. zbytková reziduální teorie volného času). Detailnější a komplexnější je pak definice volného času jako činnosti, do které jedinec vstupuje s očekáváními, účastní se jí na podkladě vlastního svobodného rozhodnutí, a která mu přináší hezké prožitky a uspokojení. Definici volného času jako „období, kdy se člověk svobodně rozhoduje o činnosti, kterou chce právě vykonávat. Jde o mimopracovní nebo mimoškolní činnost, která není spojována se zabezpečováním individuálních a existenčních potřeb.“ nabízí Štursová a Bocan⁵¹.

Volný čas může ze své podstaty splňovat různé funkce:

- *zdravotně-hygienická* – volný čas slouží k regeneraci psychických a fyzických sil a zdraví mladého člověka;
- *formativně-výchovná* – volnočasové aktivity mají souvislost i s výchovně-vzdělávacím procesem formování osobnosti;
- *seberealizační* – poskytuje možnost uspokojení specifických individuálních potřeb mladých;

⁴⁹ KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada Publishing a.s., 2010.

⁵⁰ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, s. 13.

⁵¹ ŠTURSOVÁ, T., BOCAN, M. *Aktuální problémy mladé generace ČR: Závěrečná zpráva*. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 2006, s. 10.

- *socializační* – volný čas napomáhá i socializaci mladého jedince, ten získává nové zkušenosti ve společenském styku na základě formálních, ale zejména neformálních kontaktů;
- *preventivní* – volný čas může fungovat i jako efektivní prevence všemožných sociálně-patologických jevů.⁵²

3.3 Náhled na vývoj životního způsobu mládeže ve vztahu k volnému času

Zabývat se historií či vývojem názorů na životní způsob lidí obecně by opět zabralo značné množství prostoru, a tak i tato kapitola zaměřuje svůj obsah směrem k trávení volného času a jeho vývoji. Jak však uvádí Kubátová⁵³ „...*způsob života každého člověka je formován rámcem historických událostí. Prostřednictvím historických mezníků je možné popisovat a interpretovat určitou životní cestu, biografii, tedy jakousi malou historii člověka na pozadí velkých historických událostí.*“ Všechny generace lidí (a i to, jak trávili svůj volný čas) od dávné historie tak byly ovlivňovány historickými mezníky. Asi nejznámějšími historickými mezníky a mezními situacemi v životě českých občanů byly obě války anebo komunistický režim či následné uvolnění politické atmosféry.

K historii volného času je možné zmínit poměrně zajímavou skutečnost, a to, že oproti některým sociálním institucím (jako rodina, škola), má volný čas značně krátkou historii. Je sice zřejmé, že jej znaly již předchozí civilizace a zmínky o jejich trávení volného času lze nalézat už v dobách antického Řecka či v renesanci, ale jeho masový rozvoj se ovšem právem zařazuje až do 19. a 20. století.⁵⁴ Jako první významnější mezník v trávení volného času lze zmínit dobu po třicetileté válce (1648), kdy nastalo pozvolné uvolňování života člověka od domova jako aktuálního bydliště, pracoviště i místa trávení volného času. V té době se masivně rozvíjely nové technologie a tedy i přibývalo práce a dělnictva. Postupem času bylo zřejmé, že je třeba nacházet i dostatek času na regeneraci a odpočinek. Začaly vznikat různé vzdělávací, hudební, divadelní,

⁵² KOMINAREC, I. *Úvod do pedagogiky volného času*. Prešov: Grafotlač, 2003.

⁵³ KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada Publishing a.s., 2010, s. 221.

⁵⁴ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004.

tělovýchovné či turistické spolky, vznikaly kluby, dělnické domy, zájmové či odborové organizace aj.⁵⁵

V meziválečném období se trávení volného času u nás odvíjelo pod vlivem Sovětského svazu. Volný čas dětí a mládeže byl spjat s přímým vlivem státu a jeho ideologií a s monopolní organizací dětí a mládeže, vedle nichž neexistovala žádná alternativní řešení. Meziválečné Československo vyrovnávalo historicky vzniklé opoždění zejména vznikem sdružení a budováním společných zařízení v oblasti tělovýchovy a sportu. Druhá světová válka pak vesměs veškerý tento vývoj zastavila, ovšem po jejím konci docházelo k jeho výraznému vývoji (i když jinak než v západních zemích, stále pod vlivem Sovětského svazu). V 70. a 80. letech hojně vznikaly školní družiny, kluby, domy pionýrů, lidové školy aj. Transformace postkomunistických zemí se v rámci trávení volného času začala promítat různými směry. Některá zájmová hnutí obnovovala svou činnost (Junák), vznikala i mnohá další (Folklórní sdružení ČR, Duha aj.), určité stávající typy volnočasových aktivit pokračovaly (družiny aj.). Základy i praxe zařízení volného času mladých lidí obou částí rozdělené Evropy se začaly přibližovat. Ovšem aktuální vývoj západoevropské mládeže nepřinesl pro organizace volného času jen klady, ale i zápory v podobě masové nezaměstnanosti a vzniku různých závislostí, včetně té počítačové.⁵⁶

Problematice volného času se veřejnost začala více věnovat v 19. a hlavně pak ve 20. století. V té době docházelo k mnohem výraznější koncentraci pracovních nároků na jedince, což bylo spojeno s četnými sociálními potížemi. Pod tímto tlakem se pak požadavky na dovolenou a odpočinek staly jedněmi z nejdůležitějších cílů sociálních hnutí. V současné době, kdy široká část veřejnosti tráví značnou část dne v práci nebo ve škole, pro nás volný čas znamená podstatný kompenzační prostředek. Díky němu má člověk možnost se seberealizovat, rozvíjet talent a naplňovat vlastní potřeby. Umění trávit volný čas vypovídá totiž o hodnotách a úrovni konkrétní společnosti. Problém však nastává s potřebou státu šetřit, což může ve společnosti způsobovat nežádoucí společenské změny. Aktivní trávení volného času, mimo uspokojování aktuálních tužeb člověka a relaxace, také plní další společenské funkce, hlavně u mladých lidí je to účinná sociální prevence. Způsob trávení volného času je také významnou součástí

⁵⁵ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2008.

⁵⁶ Tamtéž.

procesu formování žebříčku hodnot a priorit, který probíhá hlavně v dětství a mládí jedince.⁵⁷

3.4 Volný čas ve vztahu k životnímu způsobu dnešní mládeže

Co se týče charakterizace životního způsobu současné mládeže, tak je třeba zmínit odklon od vztahu k času. Zatímco tradiční společnost byla zaměřená na uchování a reprodukci minulosti, moderní společnost je zaměřena na inovaci, na přítomnost. Proto byla v tradiční společnosti vysoce ceněná starší generace. Naopak v dnešní, moderní společnosti je typický kult mládí, v centru celé společnosti tak stojí mladá generace. A nejen to, životní způsob všech generací je typický tím, že se je starší generace snaží napodobovat. O životních způsobech dnešní mládeže je rovněž možné říci, že jsou diferencované, mladí lidé se dělí do různých skupin (anarchisté, sprejeři, metalisté, příslušníci hippies, trampové, motorkáři aj.). Tyto jednotlivé skupiny mládeže mají svůj vlastní svět, vlastní hodnotové a estetické orientace, systém hodnot a vztahy uvnitř skupiny. Pro současnou mládež je více než kdy jindy důležitým znakem životního způsobu styl oblékání. Pro dřívější generace byl typický generační konflikt, který se dneska podstatně stírá. Mladí lidé mají velmi blízko ke střední generaci, radí jí, jak se oblékat apod. Pro dnešní mladé lidi je také typické to, že nezažili žádné historické zvraty, ani historickou hrozbu, nikdy nemuseli přinášet žádné oběti. Jde po dlouhé době o první českou generaci, která si může života užívat bez traumat, strachu a hranic.⁵⁸

Volný čas mladých lidí má přirozeně svá specifika, která plynou ze skutečnosti, že mezi mladé lidi se řadí skupina do 18 let věku, u které je z pedagogického pohledu žádané, aby měl volný čas výchovné účely. Mladí lidé v tomto věku ještě nemají potřebné zkušenosti, nezvládají se orientovat ve všech sférách zájmových činností, a proto je vhodné, když je v tomto směru někdo vede. Toto vedení ale musí být nenásilné, nabízené aktivity by měly být pestré a přitažlivé, účast na nich dobrovolná. Možnost ovlivňování volného času mladých ovšem vždy závisí na věku, mentální a sociální vyspělosti školáka i na povaze rodinné výchovy.⁵⁹

⁵⁷ ŠTURSOVÁ, T., BOCAN, M. *Aktuální problémy mladé generace ČR: Závěrečná zpráva*. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 2006.

⁵⁸ KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada Publishing a.s., 2010.

⁵⁹ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2008.

V rámci celé České republiky byl uskutečněn výzkum na téma, jak mladí lidé (15 až 26 let) tráví svůj volný čas. Bylo zjištěno, že nejčastěji se ve volném čase věnují poslechu hudby (více než 70 % ji poslouchá každý den). Na druhém místě se umístilo sledování TV či videa. Každodenně ji sleduje cca 41 % mladých lidí. Značná část mladých (37,1%) také každý den pracuje s počítačem. Internetu, hrám a programování se věnují hlavně chlapci - denně tuto činnost provádí 49 % dotázaných chlapců a 28,5 % děvčat. Pro srovnání, aktivnímu sportu se denně věnuje necelých 16 % z nich.⁶⁰

Jak vyplývá i z šetření Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, tradiční elektronická média a nové technologie (počítače, internet, mobilní telefon a propojování médií do multimediální podoby) představují fenomény, které podstatně formují současnou generaci mládeže. Ta je základním subjektem komputerizace společnosti a přechodu společnosti do digitální doby. Celý život dnešní mládeže se v porovnání s předchozími generacemi transformuje a převádí do jiné podoby. Životní způsob mládeže se digitalizuje, proto bývá dnešní mladá generace nazývána generací on-line. Význam médií pro mládež potvrzuje i to, že třetinu veškerého času tráví s médií a z disponibilního času dokonce dvě třetiny (viz graf níže). Jako následek tohoto trendu lze sledovat to, že virtuální a mediální realita vytěsňuje z životního pole člověka vitální složku. Od roku 2000 významně roste doba strávená s počítačem a ještě rychleji pak čas v „kyberprostoru“ a rozvíjí se nová dimenze lidské existence - virtuální realita.⁶¹

Podle výzkumu Národního institutu dětí a mládeže se tendence životního způsobu zejména v poslední době vyznačují růstem důležitosti ekonomické prosperity, kariéry jako pomůcky k nabytí majetku, materiálních hodnot a smyslového života a jeho prožitkům, včetně drog. Navíc se zhoršuje i význam kvality života v konkurenci se smyslovým životem a materiálními hodnotami. Snižuje se význam odpovědnosti za ostatní, ale zároveň se snižuje i podstata zdokonalování sebe sama. Permanentně vzrůstá důležitost majetku a náplně volného času podle zájmů a koníčků. Naopak se snižuje užitečnost vůči ostatním, ale i podstata míru, životního prostředí a veřejně prospěšné

⁶⁰ ŠTURSOVÁ, T., BOCAN, M. *Aktuální problémy mladé generace ČR: Závěrečná zpráva*. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 2006.

⁶¹ MŠMT ČR. *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013*. Praha: MŠMT, 2006.

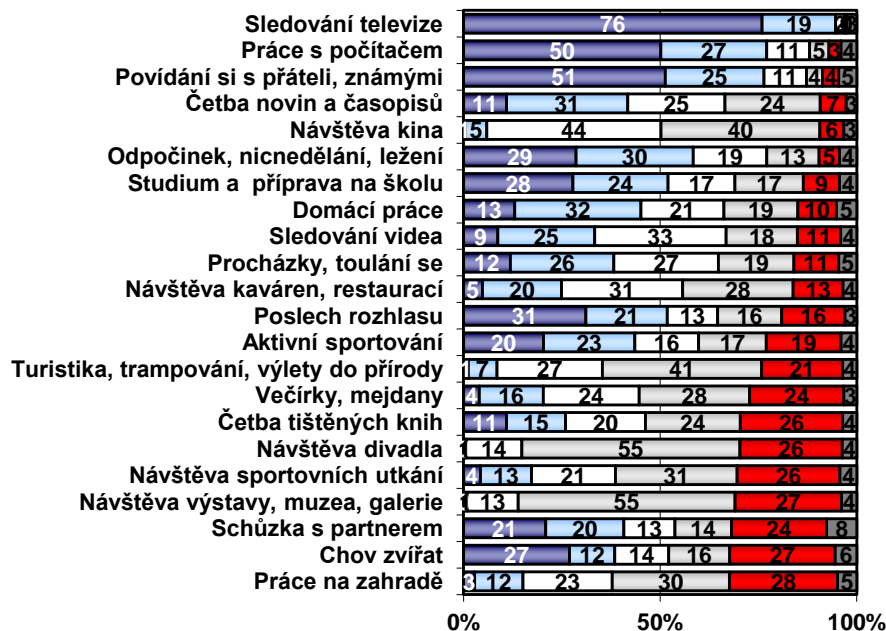
činnosti. Klesá rovněž význam demokracie jako následek zkušeností se současnou politikou, politickou kulturou a místem občana v tomto systému.⁶²

Dnešní mladí lidé preferují orientaci na vlastní ego, na sebe sama. Vnitřní svět je ochuzován (ideje, myšlenky) a tato chudoba je jedním z důvodů rostoucího zájmu o drogy. Výraznou tendencí ve vývoji mládeže je klesající vliv jakýchkoli sociálně duchovních systémů (sekulárních či náboženských). Jejich význam se od počátku 90. let stále snižuje. Tento trend je konzistentní s vývojem hodnotové orientace mládeže, která prezentuje hédonismus a pragmatismus, provázený poklesem důležitosti globálních a sociálních hodnot.⁶³

⁶² MŠMT ČR. *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013*. Praha: MŠMT, 2006.

⁶³ Tamtéž.

Graf č. 1 Četnosti jednotlivých frekvencí u všech aktivit trávení volného času mládeže ve věku 14 – 19 let (tmavě modrá- pravidelně, světle modrá – často, bílá – občas, šedá – výjimečně, červená – nikdy, tmavě šedá – nevím/neodpověděl)

Zdroj: MŠMT ČR. *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013*.

Praha: MŠMT, 2006.

Zajímavý výzkum, zaměřený přímo na média a volný čas mladších dětí realizovala společnost Mediaresearch. Z výzkumu např. vyplynulo, že dnešní děti mají mnohem častěji počítač s připojením na internet a děti, které mají své pokojíčky mediálně lépe vybaveny, se médiím přirozeně i více věnují. Dále bylo zjištěno, že 2/5 českých dětí jsou denně (nebo téměř denně) na internetu a 30 % dětí je na internetu alespoň jednou týdně. S médii stráví české děti v průměru přes tři a půl hodiny denně (18 % z toho je internet). U takto malých dětí však převažuje na internetu hledání informací a hraní her.⁶⁴

⁶⁴ KUNCOVÁ, J. [online]. *Děti a média: vyhrávají televize a internet*. 2012. [cit. 16-4-2013]

4 Empirická část

V empirické části práce je prezentován výzkum na konkrétní pražské průmyslové škole. Pro naplnění v úvodu vytyčeného cíle bakalářské práce, a to zjistit, jaký vliv má facebook na životní způsob středoškolské mládeže na příkladu studentů konkrétní pražské střední průmyslové školy v reflexi generace náctiletých a generace rodičů se specifickým zaměřením na volný čas, byly stanoveny tyto dvě výzkumné otázky:

- 1) V jakých směrech ovlivňuje facebook podle respondentů - studentů a zástupců generace jejich rodičů - život dnešní mládeže a v čem konkrétně?
- 2) Jaká jsou pozitiva a negativa facebooku pohledem těchto dvou generací?

4.1 Metodika výzkumu

Pro řešení stanoveného úkolu byl zvolen kvalitativní přístup, který nepracuje s měřitelnými charakteristikami, ale pokouší se nalézt spíše určitý fenomén (prvek, aspekt, proces apod.). Cílem kvalitativního přístupu je zkoumat spíše více různých aspektů u menšího počtu respondentů (mladí lidé konkrétní střední školy a zástupci generace jejich rodičů). Kvalitativní výzkum jsem použila také proto, že jeho prostřednictvím lze lépe poznat konkrétní podmínky a okolnosti získaných informací od konkrétních respondentů, což by u kvantitativního výzkumu nebylo možné.

V souvislosti s výzkumným problémem byl jako nejvhodnější technika výzkumu zvolen polostrukturovaný rozhovor (zaznamenaný na diktafon), jehož hlavní výhodou je to, že umožňuje získat informace hlubšího a širšího zaměření o kvalitativně různorodých faktech, které je pak možné porovnávat. Nevýhodou je poměrně značná časová a finanční náročnost tohoto typu výzkumu, což je třeba už dopředu zohledňovat.⁶⁵ Rozhovory jsou dvojího typu, první typ zkoumá názory a zkušenosti současných středoškoláků, druhý pak názory a zkušenosti zástupců generace jejich rodičů.

⁶⁵ SURYNEK, A., KOMÁRKOVÁ, R., KAŠPAROVÁ, E. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press. 2001.

4.1.1 Výzkumný vzorek

Počet respondentů jsem volila s ohledem na zvládnutelnost výzkumu v rámci bakalářské práce. Výzkumný vzorek tvořili studenti pražské průmyslové střední školy a respondenti reprezentující v tomto ohledu jejich rodiče. V úvahu jsem vzala fakt, že pokud by respondenty – rodiče měli tvořit skuteční rodiče mnou dotazovaných respondentů – studentů, tak by tito studenti nemuseli k celému výzkumu pocítovat důvěru, mohli by z různých důvodů odpovídat ne úplně podle pravdy a své odpovědi podle tohoto také stylizovat. Učinila jsem proto rozhodnutí, že zástupci rodičů nebudou rodiče mnou oslovovaných studentů. Velikost výzkumného vzorku jsem zvolila mezi 10-15 studenty pražské střední průmyslové školy a 10-15 zástupci generace rodičů respondentů.

Níže uvedená tabulka zobrazuje základní charakteristiky respondentů rodičů. Pro zachování anonymity byla jejich jména zaměněna za zkratku P (jako participant) a číslo respondenta. U respondentů bylo zaznamenáno jejich pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání, věk a pohlaví jejich potomka a informace o tom, zda mají svůj profil na facebooku.

Tabulka č.2 Přehled respondentů výzkumu – rodiče.

Participant	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Dítě	Profil na facebooku
P1	34 let	žena	SŠ	dcera 16 let	ano
P2	42 let	žena	SŠ	dcera 17 let	ano
P3	45 let	žena	SŠ	syn 19 let	ne
P4	35 let	žena	SŠ	dcera 15 let	ano
P5	38 let	muž	SŠ	dcera 15 let	ne
P6	50 let	žena	VŠ	dcera 18 let	ne
P7	50 let	muž	VŠ	syn 18 let	ano
P8	44 let	muž	VŠ	syn 17 let	ne
P9	44 let	žena	SŠ	syn 19 let	ano
P10	41 let	žena	SŠ	syn 16 let	ne

P11	47 let	žena	VŠ	syn 19 let	ne
P12	38 let	žena	ZŠ	syn 16 let	ano
P13	39 let	žena	ZŠ	syn 18 let	ano
P14	45 let	žena	VŠ	syn 19 let	ne
P15	39 let	žena	SŠ	syn 17 let	ano
P16	47 let	žena	VŠ	syn 19 let	ano

Celkem byly rozhovory vedeny s 16 respondenty, z nichž tři byli muži, a zbylých 13 tvořily ženy. Tento výběr nebyl nijak záměrný, ženy – matky byly ochotnější k realizaci rozhovorů. Do této skutečnosti také zasáhl fakt, že značná část rodin je dnes rozvedených a děti bydlí s matkou. Ta má pak mnohem větší přehled o tom, jak její dítě tráví svůj volný čas.

Věkové rozmezí respondentů bylo 34 až 50 let. Celkem šest respondentů dosáhlo vysokoškolského vzdělání, dvě respondentky měly pouze základní vzdělání. Zbylých osm respondentů získalo vzdělání středoškolské. Respondenti mají děti ve věku 15 až 19 let. Devět respondentů má svůj profil na facebooku.

Další tabulka zobrazuje základní charakteristiky respondentů studentů. Opět kvůli zachování jejich anonymity byla jejich jména zaměněna za zkratku P (jako participant) a číslo respondenta. U respondentů bylo zaznamenáno jejich pohlaví a věk a informace o tom, zda mají svůj profil na facebooku.

Tabulka č.3 Přehled respondentů výzkumu – studenti.

Participant	Věk	Pohlaví	Profil na facebooku
P1	19 let	muž	ano
P2	17 let	muž	ano
P3	17 let	žena	ano
P4	17 let	muž	ano
P5	17 let	muž	ano

P6	17 let	muž	ano
P7	18 let	muž	ano
P8	18 let	muž	ne
P9	19 let	muž	ano
P10	17 let	žena	ano
P11	18 let	žena	ano
P12	16 let	žena	ano
P13	16 let	žena	ano
P14	19 let	žena	ano
P15	18 let	muž	ano
P16	18 let	muž	ano

Celkem byly rozhovory vedeny s 16 respondenty, z nichž deset bylo mužů, a zbylých šest tvořily ženy. Ani tento výběr nebyl záměrný, ovlivňoval ho spíše fakt, že mezi studenty střední průmyslové školy převažují muži. Věkové rozmezí respondentů bylo 16 až 19 let. Pouze jeden z nich nemá svůj profil na facebooku.

4.1.2 Realizace rozhovorů

Podářilo se mi uskutečnit 16 rozhovorů se studenty a 16 rozhovorů se zástupci generace jejich rodičů. Na začátku rozhovoru jsem se vždy představila, seznámila respondenty s účelem našeho setkání a požádala je o souhlas s nahráváním rozhovoru na diktafon. Snažila jsem se o navození přátelské atmosféry a na závěr jim vždy poděkovala za jejich čas a sdělené informace. Volba místa rozhovoru byla primárně ponechána na respondentech podle toho, kde jim je příjemně, eventuálně byl v případě studentů domluven vhodný prostor ve škole. Poté následovala transkripce rozhovorů včetně zachycení prvků nonverbální komunikace.

4.1.3 Analytický postup

Analýza rozhovorů byla provedena po jejich doslovné transkripci. Probíhala v duchu charakteristiky kvalitativního šetření, tedy v průběhu celého výzkumu. Jako nejvhodnější analytický postup byl zvolen přístup založený na segmentaci a následném kódování tedy zestručnění a vytyčení jevů a vzorců, které se v údajích nalézají.

Zvolila jsem otevřené kódování, jež představuje část analýzy, v průběhu které dochází k označování a kategorizaci termínů prostřednictvím pečlivého studia informací. Při otevřeném kódování jsou informace rozloženy na jednotlivé části a pečlivě prostudovány, srovnáváním jsou pak zjišťovány podobnosti a rozdíly a rovněž jsou kladeny otázky o fenoménech, které dané údaje reprezentují.⁶⁶

4.2 Etika výzkumu

Ačkoliv se tento výzkum nezabývá nijak choulostivými tématy a ani nevyžaduje odpovědi, které by mohly uvádět respondenty do rozpaků, bylo zapotřebí i zde zohlednit otázku etického přístupu. Z toho důvodu byl výzkum zaměřen na co nejlepší a nejkompaktnější informovanost respondentů ohledně výzkumu. Detailně jim byl osvětlen cíl výzkumu, samozřejmě byli informováni o naprosté anonymitě zkoumání, která jim byla zaručena změnou jména při interpretaci výzkumu, ujištěním, že ve výzkumu nebude uváděno ani jejich bydliště či jiné údaje, které by mohly vést k identifikaci (datum narození apod.).

Pro zajištění požadované anonymity a současně pro naplnění dobrovolnosti účasti na výzkumu byli respondenti požádáni o souhlas, který byl učiněn ústní formou před zahájením rozhovoru. Současně byli ujištěni, že všechny získané údaje budou využity výhradně pro potřebu bakalářské práce a všechny kopie rozhovoru budou buďto vymazány nebo pečlivě uschovány, bez možnosti jejich zneužití. Vůči respondentům byl v rámci výzkumu vyjadřován respekt a vděčnost za jejich účast na mém výzkumu. Byli též ujištěni, že je nechci nijak poškodit ani se dotknout nějakých citlivých otázek, čemuž byla věnována pozornost již při samotné formulaci otázek.

⁶⁶ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. 1999.

4.3 Analýza a interpretace dat

Na tomto místě jsou prezentovány a interpretovány výsledky polostrukturovaných rozhovorů zástupců generace rodičů a studentů.

V rámci otevřeného kódování byly v přepsaných rozhovorech označeny opakující se jevy. Byly seskupeny pojmy, které s konkrétním jevem nějak souvisely, a následkem této činnosti pak vznikaly konkrétní kategorie.

Po procesu otevřeného kódování bylo u rodičů i studentů vytvořeno několik kategorií. U konkrétních kategorií jsou citovány některé specifické výpovědi respondentů, vztahující se k řešenému tématu. Samotný rozhovor byl v první řadě rozdělen na tři tematické okruhy, v rámci nichž byly pokládány ještě konkrétní otázky. Šlo o tematické okruhy:

Tematický okruh č. 1 – **celkový postoj k facebooku.**

Tematický okruh č. 2 – **facebook ve vztahu k volnému času.**

Tematický okruh č. 3 – **bezpečnost.**

Okruhy byly shodné jak pro rozhovory se zástupci generace rodičů, tak pro rozhovory se studenty. Jednotlivé otázky se pak již ale vesměs lišily.

4.3.1 Otevřené kódování – rodiče

V rámci této kapitoly bylo interpretováno otevřené kódování rozhovorů s rodiči. Otevřené kódování bylo provedeno u každého rozhovoru zvlášť, kódy ze všech rozhovorů byly dány dohromady a následně z nich vytvářeny kategorie, společné pro všechny rozhovory.

Kategorie 1: Facebook pro kontakt s bývalými spolužáky.

Z dotazovaných 16 respondentů jich má profil na facebooku založený více než polovina. Z těchto respondentů jich také více jak polovina uvedla, že důvodem jeho založení bylo to, že se chtěli zkontaktovat se spolužáky, které mnohdy neviděli několik let a často ani neví, kde se zrovna nacházejí. Výjimečnou odpovědí bylo důvodem založení profilu na facebooku to, aby rodič mohl kontrolovat na facebooku činnost svého dítěte.

Kategorie 2: Děti tráví na facebooku až příliš mnoho času.

Na rozdíl od rodičů, jejich děti mají všechny svůj facebookový profil. Většina rodičů se shodla na tom, že jejich dítě tráví na facebooku v průměru dvě až tři hodiny denně. Někteří to rozlišovali na zhruba jednu hodinu přes týden (jelikož mají děti i jiné volnočasové aktivity – nejčastěji sport) a dvě až tři hodiny přes víkend. Žádný z rodičů neuvedl časový interval menší než jedna hodina denně, naopak výjimkou nebyli rodiče (P2, P9), kteří uváděli, že jejich dítě tráví na facebooku čtyři až pět hodin denně.

Z výrazu tváře rodičů či tónu hlasu však bylo u většiny z nich poznat, že se jim tato informace nesděluje lehce a že s jimi určenou dobou příliš nesouhlasí.

P9: *„No moc se mi to nelíbí, ale je to stejně tak, že už s tím neudělám, už je dospělej, takže to zase záleží trošku na něm.“*

Kategorie 3: Myslím, že vím, co mé dítě na facebooku dělá.

Rodiče se poměrně shodovali na tom, že jejich dítě používá facebook nejčastěji pro kontakt s kamarády, hraní her, sledování filmů apod.

P9: *„No většinou si dopisuje s kamarádama, hraje tam nějaký hry.“*

Ovšem poměrně častá byla jen strohá odpověď „vím“, respektive bylo z odpovědí poznat, že rodiče často spíše odhadují, co by jejich děti na facebooku asi mohly dělat.

P10: *„No, tak nějak ne všechno. No jako většinou snažím se to zjistit, ale von má tajnosti, protože jako holky a takový...“*

P11: *„Tak já myslím, že to využívá k dopisování s kamarády a kamarádkami.“*

Předchozí tvrzení celkem potvrzuje i skutečnost, že rodiče na rovinu přiznávali, že svému dítěti část strávený na facebooku nijak neregulují, a pokud ano, tak se to odvíjí spíše od toho, aby na internetu netrávily příliš mnoho času večer, eventuálně se tato regulace odvíjí od chování a regulace pak funguje jako zákaz.

P4: *„Někdy, spíš za trest jí to zakazuju.“*

Problémová se regulace času stráveného na facebooku jeví zejména těm rodičům, jejichž dítě již dovršilo 18 let věku. V tuto chvíli už rodiče mají pocit, že

svému dítěti do života tolik zasahovat nemohou. Podobné to bylo v případě, kdy již dítě s rodiči nebydlí, nebo jsou rodiče rozvedení a spoléhají, respektive se domnívají, že regulace přichází od rodiče druhého.

Kategorie 4: Volný čas čistě v režii dětí.

Většina rodičů se přiznala, že do toho, co jejich děti dělají nebo by chtěly dělat ve volném čase, jim nemluví a ani nemají tendenci trávení jejich volného času nějak ovlivňovat. Jen menšina rodičů striktně na tuto otázku odpověděla kladně, někteří se vyjadřovali v tom smyslu, že jejich děti si samy vybraly trávení volného času sportovními aktivitami, takže jsou v tomto ohledu klidní. Opět se zde objevily komentáře související s problematikou ovlivňování života dětí po 18 roce věku.

P15: *„Ano. Musí pomáhat na zahradě, má tréninky, nesmí mít problém ve škole.“*

Kategorie 5: Facebook mění životní způsob dnešní mládeže.

Všichni rodiče se shodli na tom, že facebook má velký, ne-li obrovský vliv na životní způsob dnešních dětí. Pozitivitu či negativitu tohoto vlivu rodiče živě diskutovali. Ve srovnání s dřívější dobou dnes děti sedí jen u počítače, respektive facebooku, a to je v podstatě jejich jediný zájem. Bez facebooku rodiče sledovali, že jejich děti mnohem více chodily ven, více komunikovaly a často bylo citováno spojení *„bytí na čerstvém vzduchu“*.

P2: *„Trávily více času na kroužkách a trávily více času venku s ostatníma dětma.*

Chodili víc ven.“

P4: *„Myslím si, že už spolu vůbec nedokážou komunikovat tváří v tvář, ale dokážou si všechno napsat. A říct si o sobě mnohem víc písemně než jako kamarádi.“*

P6: *„No určitě hodně, předtím než to začaly víc používat, tak trávily víc času venku a hlavně si spolu víc hrály, četly, komunikovaly a teď je to takový, že se zavře a vlastně mlčí před počítačem.“*

P8: *„Myslím, že chodily víc ven, zkrátka, že se chovaly normálněji.“*

Někteří tuto změnu shledávali a komentovali i např. v tom, že díky komunikaci přes facebook rodiče ušetří finance za komunikaci, která by jinak probíhala přes mobilní telefon. Jiní měli obavy, že přes facebook si děti řeknou mnohem více, než do očí, což může být negativní. Byl sdělen i názor, že facebook má na děti vliv v tom, že mnohem více sledují, co dělají ostatní a následně se jim pak chtějí vyrovnat, tedy chtějí více napodobovat více, než být sami sebou.

S výše zmíněným samozřejmě souvisí i změna v trávení volného času dětí, neboť díky tomu, že na facebooku dnes jsou třeba i tři hodiny denně, eliminovala většina z nich předchozí typy trávení svého volného času, nemají na ně teď už tolik času. Facebook je pro ně v tomto ohledu zkrátka zajímavější. To však může být ovlivněno tím, zda-li děti pocházejí z vesnice nebo z města, respektive jestli bydlí v rodinném domě se zahradou. Tam v případě hezkého počasí rodiče své děti zaměstnávají a vytvářejí jim tak jiný způsob trávení volného času.

Kategorie 6: Věřím svému dítěti, že se o své bezpečí na sociální síti umí postarat samo.

Z rozhovorů na toto téma vyplynulo, že až na výjimky (P6), se rodiče o zabezpečení svých dětí na sociální síti nezajímají. Dokonce skoro polovina z nich na rovinu přiznala, že se nezajímá vůbec. Pokud rodiče potvrdili, že se zajímají nebo respektive, že mají nějaké informace, tak při požádání o bližší vysvětlení tohoto zabezpečení uváděli, že vědí jediné o tom, že mají zabezpečení v tom smyslu, aby se na jejich profil mohl dívat jen ten, komu to dovolí. Žádné bližší informace nemají.

P6: „Určitě jsme o tom mluvili a nechali jsme si to ukázat, jak to má udělaný, jak to má zabezpečený, vysvětlili jsme ty problémy a občas to zkontrolujeme a víceméně je tam ta důvěra.“

P13: „Von tomu rozumí víc jak já, takže si myslím, že na to jako, von tomu rozumí, takže si to dělá všechno sám.“

Poměrně často svou nevědomost rodiče komentovali tím (zejména pak ženy – matky), že jejich dítě si s internetem rozumí více, než oni sami, a že tím pádem určitě ví, jak si své bezpečí na internetu zajistit.

Kategorie 7: Znam rizika facebooku – pedofilové.

Zde je třeba říci, že všichni rodiče si rizik spojených s facebookem byli (podle svého názoru) vědomi, téměř všichni odpověděli kladně i v tom ohledu, že o těchto rizicích se svými dětmi hovořili a upozorňovali je na ně. Ovšem při doplňující otázce, která po nich vyžadovala konkrétní vyjmenování rizik, asi nejčastěji rodiče zmiňovali problematiku pedofilie a riziko, že jejich dítě na facebooku kontaktuje pedofil.

P5: „*Ano, to pak může hrozit třeba něco s téma pedofilama.*“

Dále někteří rodiče uvedli riziko zveřejňování fotografií (ovšem neuvedli, v čem konkrétně pak toto riziko spočívá), eventuálně riziko zveřejňování své ekonomické situace či plánů na dovolenou. Další rizika jako kyberšikanu, flaming či cyberstalking nezmínil nikdo. Znalostí rodičů jsou v tomto ohledu spíše základní.

Kategorie 8: Facebook pomáhá ve vyhledávání vzdálených přátel a při rychlé potřebě komunikace.

Rodiče jako největší pozitiva facebooku uváděli u svých dětí možnost rychlé komunikace, či usnadnění komunikace, když je např. dítě z vesnice nebo když se jeho přátelé např. odstěhovali a chtějí s ním takto zůstat v kontaktu. Často také zmiňovali pozitivum v tom, že u svých dětí vyzorovali, jak si přes facebook předávají informace o tom, jaké mají domácí úlohy, co si musí přinést další den do vyučování apod.

P6: „*Pozitivní je, že se dokáže domluvit parta lidí na nějakých akcích, že si posílají fotky, že se i my můžeme dozvědět, jak trávili volné časy, co tam vlastně dělali. Jednou jsme sháněli číslo na nějakého kluka, dost urgentně a přes facebook jsme se ho dozvěděli, dozvěděli jsme se informace. Tak to bych brala jako pozitiva.*“

Pro některé rodiče bylo dokonce pozitivum facebooku v tom, že tím, že dítě sedí před počítačem, mají přehled o tom, kde je, na rozdíl od toho, kdyby trávilo svůj čas venku a oni pak nevěděli, co tam dělá.

Kategorie 9: Facebook zabírá mladým spoustu volného času.

Z pohledu negativ, která facebook přináší, jasně převažoval aspekt času tráveného na facebooku. Většina dětí na něm podle rodičů tráví až moc svého volného času, často na úkor jeho „smysluplného“ trávení.

P14: *„Negativa – nadměrné vysedávání u počítače → nedostatečné pohybování se; zvýšené uvolnění slovní agrese; úroveň komunikace; závislost, vznik poruch.“*

I předtím zmíněné pozitivum v dostupnosti informací označil jeden z rodičů jako negativum.

P15: *„Výhodou je dostupnost informací, ale to jsou těž starosti a zahlcení mozku.“*

Rodiče kritizovali i ochuzenou slovní zásobu, problémy v komunikaci a kontaktech mezi lidmi, kdy dětem začíná chybět jakási schopnost empatie, komunikace tváří v tvář. Děti si na internetu často řeknou i věci, které třeba nemyslí vážně nebo které by si z očí do očí říct nedokázaly.

P6: *„V tom vidím obrovský negativum, že si tam dovolej říct věci, které by do očí neřekly.“*

Kategorie 10: Pozitiva vs. negativa facebooku – 50:50.

Zde nebylo možné identifikovat jasnou shodu. Někteří rodiče zmiňovali, že facebook má podle nich spíše negativa, jiní zase viděli spíše pozitiva. Bylo to poměrně individuální.

P7: *„U mě padesát na padesát, pokud se dobře umí ovládat a má správné zabezpečení. Vždycky najdeme někde negativa i pozitiva.“*

Shrneme-li analýzu s respondenty rodiči, lze konstatovat, že rodiče se v první řadě shodli na tom, že ovlivnění životního způsobu facebookem je nejen u náctiletých jednoznačné. Rodiče ovlivnění životního způsobu jasně identifikovali v souvislosti s volným časem. Ve srovnání s dřívější dobou v současnosti podle rodičů děti sedí jen u počítače, respektive facebooku, a to je v podstatě jejich jediný zájem. Dokládali to i tím, jaká byla realita před momentem, než si jejich dítě založilo na facebooku profil. Tato zjištění se poměrně přesně shodují i se závěry z teoretické části práce.

Ve výčtu pozitiv a negativ byla rodiči nejčastěji zmiňována možnost komunikace s přáteli, které je těžší kontaktovat přímo. Výhodná se jevila i možnost

hledat přátele, se kterými se lidé rozešli po ukončení studia, při nástupu do zaměstnání apod. Mezi negativy jednoznačně převládal problém zabírání volného času, ale i způsobu komunikace, který se prostřednictvím internetu jaksi „deformuje“.

Rodiče se podle výpovědí o to, co jejich potomci na facebooku dělají, s kým komunikují nebo jaké fotografie tam zveřejňují, příliš nezajímají. Omlouvali to tím, že nyní (když jejich dítě dovršilo 18 let, popř. je starší), už není v jejich moci dětem něco zakazovat či kontrolovat. Rodiče často ani netušili, jestli má jejich dítě profil zabezpečený.

4.3.2 Otevřené kódování – studenti

Na tomto místě jsou prezentovány výsledky rozhovorů se studenty.

Kategorie 1: Měli ho ostatní, tak jsem si facebook založil taky.

Ze všech dotazovaných respondentů má v současné době až na jednoho založen profil na facebooku každý. Téměř všichni si zakládali facebook před třemi až čtyřmi lety (jeden před rokem a půl), tedy vesměs ještě na základní škole. V té době už většinou minimálně polovina jejich spolužáků profil na facebooku měla. Jako důvod, proč si respondenti svůj facebookový profil zakládali, zazněla ve valné většině případů věta, která charakterizuje název této kategorie. Založení profilu tedy ve většině případů tkvělo v čisté zvědavosti či soudružnosti se skupinou. Zakládala si ho většina, tak se respondenti rozhodli přidat.

P4: „*No měli ho ty ostatní, že jo, chtěli jsme tam taky být.*“

P7: „*No, na základce to byla taková móda, že si všichni založili facebook, tak asi kvůli tomu.*“

Jen několik málo respondentů uvedlo, že důvod založení jejich profilu na facebooku byl čistě praktický. Jejich spolužáci si na facebooku začali předávat užitečné informace ohledně školy (jaké jsou úkoly, požadavky na další hodiny či jaké byly otázky v testu aj.), takže pro ně bylo výhodné, ne-li často nezbytné, si profil založit.

P9: „*Založil jsem ho kvůli spolužákům hlavně, kvůli střední hlavně, protože tam byly všechny informace ke škole sdílený, takže z tohoto důvodu no. Jako nějaký osobní nebyly vůbec, jako nějaký kamarádi nebo zábava, to ne. Abych tam tvrdnul, to určitě ne.*“

Kategorie 2: Díky facebooku se ke mně dostanou všechny důležité informace ze školy.

Respondenti dostali také otázku týkající se toho, jak by je ovlivnilo, kdyby facebook v dnešní době nepoužívali. Respektive, jestli by je to, zejména mezi jejich vrstevníky, nějak diskvalifikovalo či znevýhodnilo. Většina se shodla na tom, že nepřítomnost facebookového profilu by je mezi kamarády nijak negativně neovlivnila. Nebáli by se toho, že by mohli být považováni za divné či nějak nemoderní, jiné. Problém však shledávali v tom, že by se k nim najednou nedostaly již zmiňované sdílené informace ze školy, což by pro ně mohlo představovat reálný problém.

P5: *„Ne, to ne, ale spíš jako s tou školou bych měl větší problémy.“*

P11: *„No, takhle, mezi kamarádama ne, ale jsou tam docela potřebné informace, co se týče srazů nebo tak, takže to by mě trošku omezovalo.“*

Kategorie 3: Nejvyužívanější funkcí facebooku je chat.

Studenti také byli dotázáni na to, jaké funkce využívají na facebooku nejčastěji. Zde výrazně převažoval chat. Téměř všichni chatují, ať už se jedná o domlouvání záležitostí týkajících se školy, ale často i jen pro kontakt s kamarády apod.

P10: *„Tak nejvíc chat, to je jasný, že jo, prostě domluva s kýmkoli a nic víc no. Nějaká účast ve skupinách a někdy, abych si přečetla něco vtipného, no něco takhle.“*

P11: *„Jenom chat asi. Žádný hry nebo tak, to tam nehraju.“*

Následně někteří respondenti také uváděli, že využívají čistě jen základní funkce, jako je sdílení fotografií, a že vyhledávají na facebooku informace o svých přátelích či specifických skupinách, ale i např. sledují reklamy, které se na facebooku vyskytují apod.

P2: *„Pro mě tedy informace a skupiny, no. Jenom informace.“*

Kategorie 4: Facebook má mnoho pozitiv a jen několik málo negativ.

Respondenti byli opět samozřejmě dotázáni na negativa a pozitiva facebooku. Lze říci, že se rozpovídali poměrně shodně jak o negativech, tak o pozitivěch, kde zmiňovali

zejména možnost zkontaktovat se jednoduše a zdarma se svými kamarády, třeba i těmi, kteří bydlí v zahraničí, nebo není jednoduché se s nimi setkat osobně. Pozitivní pro ně bylo, že mohou sdílet obrázky a fotky, domlouvat se společně a rychle na různých společných akcích a celkově plánování. Zmiňováno už bylo pozitivum v dostupnosti informací ohledně školy aj.

P7: *„Líbí se mi tam to vytváření skupin a událostí, což je takový příjemný na plánování, že obesílat všechny lidi mejlem je mnohem složitější.“*

P14: *„Že můžu komunikovat s přáteli, jsou tam různé novinky a zprávy a někdy vtipný obrázky.“*

Co se negativ týče, tak často samotní respondenti zmiňovali problematiku toho, že čas strávený na facebooku je často větší, než by sami chtěli. Dalším často zmiňovaným problémem byla komunikace a její kvalita. Respondenti sami uváděli, že mají zkušenost s tím, že lidé hůře komunikují. Na facebooku si často sdělí až příliš soukromé informace, ale v reálném kontaktu pak mají problém komunikovat, vyjadřovat emoce apod. Také byla zmiňována bezpečnost související s tím, že lidé sdílejí až příliš mnoho soukromých informací, šikana je pak také mnohem jednodušší apod., a často jsou mladí lidé na facebooku až závislí. Někteří nevyslovili negativum žádné.

P8: *„Tak určitě je to velký zásah do soukromí, dál spousta lidí tam stráví hodně času, některý na tom jsou závislí a jinak...“*

Zajímavé bylo, že co se týče negativ, tak tam respondenti byli poměrně sdílní. Ovšem současně při vyjmenování konkrétních negativ je vždy zmiňovali obecně, ne osobně („na mě negativně působí...“). Tedy tak, že o nich vědí, ale osobně se jich netýkají. To byl celkem jednoznačný trend. Většinou se tedy pak vyjadřovali i tak, že u nich převažují na facebooku pozitiva, s negativy se příliš nesesetkávají (až na zabírání času). U své vlastní osoby si negativní vliv facebooku mladí lidé neuvědomují, respektive nepřipouští.

P1: *„U mě pozitiva co já s tím dělám, ale jako věřím tomu, že spousta lidí to má jinak. Jako rodič bych se docela bál.“*

P5: *„No pro mě to žádná tedy negativa nemá, ale asi jako nějaká ta závislost u některých lidí.“*

P3: „*No vidím spíš negativum, ale využívám jenom ty pozitívni věci.*“

Kategorie 5: Na facebooku tráví mladí lidé minimum volného času.

Názory na to, kolik volného času tráví mladí lidé na facebooku, se zde značně odlišovaly od toho, co tvrdili rodiče. Ti uváděli, že jejich děti ve středoškolském věku tráví na sociálních sítích zhruba tři až čtyři hodiny denně. Námi dotazovaní středoškoláci však uváděli nejčastěji jednu hodinu denně, maximálně dvě. Někteří i méně často. Eventuálně přiznali, že když přijdou ze školy, zapnou si počítač, přihlásí se na facebook a v průběhu toho pak vykonávají jiné činnosti a facebook mají puštěný jen jako jakousi kulisu, nebo proto, kdyby náhodou někdo něco potřeboval.

Na jednu stranu uváděli, že facebook tvoří jen velmi malou část jejich volného času a že se současně věnují i jiným aktivitám, ovšem pokud dostali otázku, co by tedy dělali, kdyby neexistoval facebook, často uváděli, že by se v tom případě více věnovali svým dalším koníčkům anebo by mnohem více chodili ven se svými kamarády. Někteří ale zase uváděli, že by zkrátka využili jiných možností internetové komunikace aj. (Skype, ICQ, smsky, chat).

P2: „*Tak rozhodně bych chodil víc s kamarádama ven a tak. Jsem ten typ, co chodí raději ven, než že sedí doma u počítače.*“

P3: „*No, myslím, že by to bylo asi jako dřív, jako u té straší generace. Prostě normálně chození ven, nějaký dopisování normální přes papír.*“

P10: „*Tak bych víc četla (smích), knížky místo v nějakých zprávách.*“

I když tedy podle respondentů facebook tvoří jen minimální část jejich volného času, jeho trávení je poměrně značně ovlivňuje, protože díky němu mladí lidé více sedí u počítače, místo toho, aby šli ven či s kamarády komunikovali osobně. Pokud by nebyli na facebooku, zřejmě by svůj volný čas trávili aktivněji.

Kategorie 6: Profil na facebooku mám zabezpečený...myslím

Respondenti byli současně dotázáni na zabezpečení svého profilu. Zde se většina z nich shodla na tom, že si na facebookovém profilu nastavila zabezpečení, které facebook nabízí při registraci profilu, a které nabízí možnost zviditelnit svůj profil pouze pro

přátele. To měla většina z nich. Ovšem až na výjimku téměř nikdo nezmínil to, že by na facebooku uváděl jen minimum osobních informací, tedy na profilu nezveřejňoval adresu, telefonní číslo apod. Až na několik málo respondentů všichni potvrdili, že mají profil na facebooku založen pod vlastním jménem i příjmením.

P9: *„Mám tam nastavený téměř ty nejvyšší zabezpečení. Tam se dají sdílet samozřejmě příspěvky a takhle s přáteli, přáteli a přáteli, tak mám všechno, aby viděli jen moji přátele, aby se ke mně nikdo nedostal, neviděl moje fotky, neviděl nic, moje příspěvky, takže myslím, že tam mám to nejvyšší zabezpečení. Pokud tedy nebudem počítat, abych tam uvedl svoje číslo, abych zabezpečil svůj profil. Mám tam myslím jenom jméno, příjmení a emailovou adresu.“*

Ovšem byli i tací, kteří neměli o zabezpečení profilu na facebooku ani ponětí a pak také ti, kteří se domnívali, že mají profil zabezpečen, ale v podstatě nic neví jistě.

P5: *„Nemám, to vůbec nevím, že existuje.“*

P11: *„Tak jo, myslím si, že jo, když mi to tam nabízelo, tak jsem to tam asi dala.“*

Kategorie 7: Zkušenost s kyberšikanou, zneužitím profilu či urážkami je spíše výjimečná

Většina respondentů se shodla na tom, že oni sami osobně nemají žádnou zkušenost s tím, že by někdo zneužil informace či fotografie z jejich profilu nebo je pomlouval či se snažil šikanovat. Zde padaly velmi často stručné odpovědi, respondenti nad odpovědi nijak zdlouhavě přemýšlet nemuseli. Pouze jedna respondentka uvedla, že si její přítel dal na svůj profil její fotku a jeho komentář se jí nelíbil.

Co se týče toho, jestli oni sami vědí o případu šikany, vydírání nebo zneužívání profilu, tak zde také většinou respondenti odpovídali negativně. Malá část z nich v tomto ohledu uvedla, že se setkali spíše s tím, že si někdo na facebooku z někoho udělal žert, pomluvil jej, vložil nelichotivé fotografie apod. Ovšem hned potom takové chování respondenti omlouvali, že nešlo o nic nebezpečného, že to bylo jen ze „srandy“. Ovšem i taková legrace se může poměrně lehce zvrhnout ve velký problém. Také je otázka, jestli to daná osoba, kterou někdo zesměšní, opravdu bere jen jako vtip.

P7: „*To asi ne, tam jsou prostě takový ty věci, co se berou s humorem. Třeba když někdo usne v hospodě nebo podobně a objevěj se tam fotky a to je všechno.*“

V jedné čtvrtině případů respondenti potvrdili, že ví o případu, kdy došlo k nějaké formě zneužití profilu.

P3: „*Nejsem si jistá, myslím, že ne, ale někdo, s kým se moc nebavím, tam bylo něco jako taková aférka, že někdo založil profil s jeho fotkou.*“

P6: „*Vim, že jednomu známému ukradli účet, přidávali tam fotky, dělali si z něho trošku srandu.....a to potom zrušili.*“

P16: „*Ano, vím – znám člověka, který fotky někoho jiného zneužil. Pak se to nějak vyřešilo, to už nevím. Ale jinak někoho dalšího dotčeného neznám.*“

Kategorie 8: Děti existenci profilu netají, rodiče se nezajímají.

Až na výjimku všichni respondenti potvrdili, že rodiče vědí o tom, že mají profil na facebooku. Na otázku ohledně toho, jestli jejich rodiče vědí, co na facebooku dělají a jestli jim svůj profil ukazují, opět většina z nich odpověděla, že ano a že s tím ani nemají žádný problém. Často se vyjadřovali v tom smyslu, že i jejich rodiče mají profil na facebooku a někteří z nich své rodiče mají v přátelích, což znamená, že rodiče mohou přesně sledovat, co na facebooku dělají, jaké zveřejňují fotky apod. Někdy slouží facebook dokonce jako komunikační kanál s rodičem, který žije jinde, protože jsou rodiče rozvedení, takže tam opět rodič má přístup na profil svého dítěte.

Většina se shodovala na tom, že mezi nimi a jejich rodiči panuje v tomto ohledu důvěra a rodiče, i když by mohli a měli možnost, se o tom, co jejich dítě na facebooku dělá, nezajímají a nevyptávají se. Občas se objevily i názory, že rodiče facebooku vůbec nerozumí a ani neví, na co je. Snaží se to pak svým dětem vymlouvat či zakazovat, protože mají strach např. z pedofilie apod., a tak jim děti vysvětlují, jaké má pro ně přínosy a rodiče tak přesvědčí.

P2: „*Ani nějak moc ne. Akorát jim ukazuju, když tam mám nějaký...já mám kapelu, tak když tam mám nějaký videa z koncertů nebo tak něco, co by je zajímalo.*“

P16: „*Moc je to nezajímá, neukazuju jim nic. Ale klidně se můžou podívat, nemám tam žádný tajnosti.*“

Jen jeden z respondentů se vyjádřil tak, že skutečně svůj profil rodičům záměrně ukazovat nechce.

P7: *„Ten jim neukazuju, protože nechci, aby viděli nějaký fotky, jak jsem někde usnul v hospodě (smích).“*

Další respondentka se hájila tím, že to je její soukromí a nikomu, ani rodičům do toho nic není. Šlo bohužel o respondentku, které bylo teprve 16 let, což není úplně pozitivní.

Shrňme-li analýzu rozhovorů s respondenty studenty, lze konstatovat, že i podle nich životní způsob facebook jednoznačně ovlivňuje. Na tom se studenti shodli, i když spíše nepřímou. Na jednu stranu nepřipouštěli, že by díky facebooku měli např. méně volného času, ale potvrzovali, že kdyby facebook nebyl, dělali by mnoho jiných věcí.

Studenti v zásadě – i když poněkud paradoxně – zastávali názor, že na trávení volného času má facebook minimální vliv. Spíše jejich životní způsob podle nich ovlivňuje v tom, že se mohou lépe domlouvat o záležitostech spojených se školou. Facebook se tak stal součástí jejich studijního života, do kterého dosti zásadně zasahuje. Studenti obdobně jako zástupci generace rodičů se pak shodli na tom, že facebook ovlivňuje životní způsob v tom, jak komunikují, respektive, že se jejich komunikace zhoršuje, protože si zvykli komunikovat psaným slovem a prostřednictvím „smajlíků“. Reálná komunikace pak často vážně, omezuje se slovní zásoba apod.

Co se týče pozitiv a negativ, tam bylo možné identifikovat četné shody s tím, co bylo řečeno v teoretické části práce. V pozitivěch byla studenty obdobně jako rodiči nejčastěji zmiňována možnost komunikace s přáteli, které je těžší kontaktovat přímo. Pro studenty bylo největším pozitivem sdílení informací týkajících se studia, např. těch, které si nestihli zjistit ve škole, o domácích úkolech, otázkách v testu apod. Výhodou bylo také to, že je facebook zdarma. Mezi negativy jednoznačně převládal problém zabírání volného času. Negativem jsou také zřejmá rizika, zejména vznik závislosti na facebooku nebo to, že hlavně mladí lidé si neuvědomují, že sdílením svých fotografií a až příliš soukromých informací o sobě prozrazují často více, než je vhodné a především bezpečné. Tento fakt zohledňovalo však jen minimum respondentů. Muž z kategorie studentů sám právě z důvodu ochrany soukromí a nechuti prezentovat na internetu

jakékoliv informace o sobě profil na facebooku nevlastní. V rozhovoru tato negativa facebooku zmiňoval a důrazně na ně upozorňoval. Šestnáctiletá dívka se rovnou vyjádřila, že profil na facebooku ji spíše obtěžuje, zvláště, objevují-li se na facebooku časté komentáře či vzkazy na zdech, které nemají žádnou informační hodnotu. Oba se shodli na tom, že facebook je naprostá zbytečnost. Facebook má tedy i podle zástupců generace studentů své odpůrce.

5 Závěr

Na základě analýzy a interpretace dat získaných z rozhovorů na téma fenoménu facebook, které jsem vedla se dvěma skupinami respondentů (skupinou studentů střední průmyslové školy a skupinou představitelů generace rodičů studentů) jsem dospěla k následujícím výsledkům:

- Facebook je podle naprosto převažujících názorů respondentů skutečně fenoménem dnešní doby. Jak vyplynulo z výzkumu, profil na facebooku má téměř každý, jak mladí lidé, tak i lidé v produktivním věku, často i lidé v předdůchodovém či důchodovém věku. Využívají jej nejčastěji proto, aby mohli být v kontaktu se svými přáteli, rodinou, bývalými spolužáky apod.
- Facebook významně ovlivňuje životní způsob dnešních mladých lidí, a to zejména v tom, jak tráví svůj volný čas a jak komunikují. I když vliv facebooku na trávení volného času respondenti studenti slovně odmítali, širší souvislosti jejich výpovědí tento vliv spíše potvrzovaly.
- Jako pozitiva facebooku byla nejčastěji respondenty obou generací reflektována možnost snadné a rychlé komunikace, nalezení přátel, se kterými se lidé rozešli již v dávné minulosti a kontakt s lidmi, kteří se nacházejí například v zahraničí. Svou výrazně pozitivní úlohu sehrává facebook ve spojitosti s usnadňováním školního života studentů.
- Výrazným negativem facebooku je bezpochyby již zmíněné zabírání volného času a dále to, že lidé přestávají umět komunikovat i jiným způsobem než přes počítač.
- Zvláštní bylo, že pokud se respondenti z řad rodičů např. přiklonili k tomu, že převažují negativa a konkrétně je vyjmenovali, nepotvrdili, že by je u svých dětí identifikovali. Podobně tomu tak bylo ale i u pozitiv. Vypadalo to, jako by rodiče na rozdíl od toho, co tvrdili v jiných odpovědích, vliv facebooku na své potomky ani nesledovali. Nebo si nechtěli přiznat, že by měl facebook skutečně tak negativní vliv, jak tvrdili, zejména co se týče jejich vlastních dětí.

Dílní výsledky, k nimž jsem dospěla, nemohou být vzhledem ke kvalitativní výzkumné strategii obecně platné. Na druhou stranu je třeba zdůraznit, že na základě analýzy dat získaných prostřednictvím mého výzkumu, byly potvrzeny četné skutečnosti plynoucí z teoretické části práce.

Zcela na závěr mohu konstatovat, že výzkum byl pro mě velice obohacující zejména díky zkušenostem, které jsem měla možnost získat jak v oblasti komunikace s lidmi, tak co se tématu práce týče. Zároveň bylo velmi přínosné poznat názory a zkušenosti jak těch, kteří osobně facebook mají, tak i těch, kteří jej nemají.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

CSÉMY, L.; KRCH, D. F.; PROVAZNÍKOVÁ, H.; RÁŽOVÁ, J.; SOVINOVA, H.
Životní styl a zdraví českých školáků. Praha, Psychiatrické centrum, 2005, s. 69-75.

ČELEDOVÁ, L.; ČEVELA, R.

Výchova ke zdraví - vybrané kapitoly. Praha: Grada Publishing a.s., 2010. 126 s. ISBN 978-80-247-3213-8.

HAMŘÍK, Z.; KALMAN, M.; BOBÁKOVÁ, D.; SIGMUND, E.

Sedavý životní styl a pasivní trávení volného času českých školáků. In *Tělesná kultura*, 2012. roč. 35. č. 1, s. 28-39.

HEGER, V.

Komunikace ve veřejné správě. Praha: Grada Publishing a.s., 2012. 256 s. ISBN 978-80-247-3779-9.

HOFBAUER, B.

Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

HOMOLKOVÁ, V., TALIÁNOVÁ, M.

Riziko dopadu internetových sociálních sítí na životní styl studentů. In *Aktuální otázky sociální politiky - teorie a praxe*. 2012, Roč. 6, č. 0. s. 128-134. ISSN 1804-9109.

JIROVSKÝ, V.

Kybernetická kriminalita. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. 284 s. ISBN 978-80-247-1561-2.

KOMINAREC, I.

Úvod do pedagogiky volného času. Prešov: Grafotlač, 2003. ISBN 80-968608-5-2.

KUBÁTOVÁ, H.

Sociologie životního způsobu. Praha: Grada Publishing a.s., 2010. 272 s. ISBN 978-80-247-2456-0.

KULHÁNKOVÁ, H., ČAMEK, J.

Fenomén facebook. Kladno: BigOak, 128 s. ISBN 978–80–904764–0–0.

MALÍKOVÁ, B.

Kyberšikana. In *Pedagogicko-psychologické poradenství*. 2008. roč. 2008, č. 54 s. 28–36. ISSN 1214-7230.

MŠMT ČR.

Volný čas a prevence u dětí a mládeže. Praha: MŠMT, 2002, 48 s.

MŠMT ČR.

Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013. Praha: MŠMT, 2006. 30 s.

NEŠPOR, K.; CSÉMY, L.

Zdravotní rizika počítačových her a videoher. In *Česká a slovenská psychiatrie*, 2007. č. 103, s. 246-250.

PÁVKOVÁ, J.

Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2008. 224 s. ISBN 978–80–7367–423–6.

STRACH, J.

Sociální sítě a jejich vliv na změny v použití internetu ve škole. In *Škola a zdraví*, 2010. č. 21, s. 85–93.

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J.

Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. Brno: Sdružení Podané ruce. 1999. 196 s. ISBN 978–80–858–3460–4.

SURYNEK, A., KOMÁRKOVÁ, R., KAŠPAROVÁ, E.

Základy sociologického výzkumu. Praha: Management Press. 2001. ISBN 80–7261–038–4.

ŠTURSOVÁ, T., BOCAN, M.

Aktuální problémy mladé generace ČR: Závěrečná zpráva. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 2006.

Internetové zdroje:

AKTUALNE.CZ

Osudová chyba: Tak vám přítel na Facebooku vysaje účet. 2013. [cit. 16–4–2013]
Dostupný z <http://aktualne.centrum.cz/domaci/zivot-v-cesku/clanek.phtml?id=776397>.

BORNOVÁ, L.

Moderní trendy v malém a středním podnikání. 2011. [cit. 16–4–2013]
Dostupný z
https://www.ibm.com/developerworks/community/wikis/home?lang=en#!/wiki/W2ee553718f13_4825_b4e6_343b81350b95/page/%C3%9Avod+do+soci%C3%A1ln%C3%A Dch+s%C3%ADt%C3%AD.

BUSINESSIT

Kybernetická kriminalita II: Sociální síť jako médium budoucnosti i skrytá hrozba. 2012. [cit. 16–4–2013] Dostupný z <http://www.businessit.cz/cz/kyberneticka-kriminalita-ii-socialni-site-medium-hrozba-facebook.php>.

ČEVELOVÁ, M.

K čemu je Facebook malé firmě. 2012. [cit. 16–4–2013] Dostupný z <http://www.podnikatelskyweb.cz/k-cemu-je-facebook-male-firme/>.

ČERNÝ, M.; ČERNÁ, M.

Úvod do problematiky sociálních sítí. In Metodický portál RVP: Základní vzdělávání 2012. [cit. 16–4–2013] Dostupný z <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/15075/UVOD-DO-PROBLEMATIKY-SOCIALNICH-SITI.html/>. ISSN 1802-4785.

ČSÚ.

Uživatelé Facebooku [cit. 21–2–2013] Dostupný z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/uzivatele_facebooku.

ČTK.

Příliš času u televize a počítače narušuje dětem psychiku. I těm aktivním. 2010 [cit. 21–2–2013] Dostupný z http://relax.lidovky.cz/prilis-casu-u-televize-a-pocitace-narusuje-detem-psychiku-i-tem-aktivnim-14i-/zdravi.aspx?c=A101013_081500_ln-zdravi_pks.

EVROPSKÁ KOMISE.

Digitální agenda: Podle průzkumu používají sociální sítě čím dál mladší děti a mnohé si nejsou vědomy rizik v oblasti ochrany soukromí. 2011. [cit. 16–4–2013] Tisková zpráva r. č.: IP/11/479 Dostupný z http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-479_cs.htm?locale=en.

GAJDOŠOVÁ, J.

Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží. [cit. 16–4–2013] Dostupný z <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/355-zdravotni-a-psychicke-nasledky-kyberikany-mezi-dtmi-a-dospivajici-mladei>.

HANDL, J.

Jak nám sociální sítě změnily komunikaci. 2010 [cit. 16–4–2013] Dostupný z <http://www.tyinternet.cz/2011/03/11/clanek/jak-nam-socialni-site-zmenily-komunikaci/>.

JARODIC.CZ

Facebook speciál: Vše co potřebujete vědět. 2009. [cit. 16–4–2013] Dostupný z <http://www.jarodic.cz/cz/facebook-special-vse-co-potrebujete-vedet-o-facebooku.php>.

JEŽKOVÁ, Z.; ŠTIKL, J.

Rizika závislostního chování u dětí a dospívajících a jejich prevence. [cit. 16–4–2013] Dostupný z <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/rizika-zavislostniho-chovani-u-deti-a-dospivajicich-a-jejich-prevence-59.html>.

KUNCOVÁ, J.

Děti a média: vyhrávají televize a internet. 2012. [cit. 16–4–2013] Dostupný z http://www.mediaguru.cz/2012/03/deti-a-media-vyhravaji-televize-a-internet/#.UW5WGj7c_8A.

MÁNERT, O.

Facebook – Pomáhá, nebo škodí psychice dětí? 2011. [cit. 16–4–2013] Dostupný z <http://www.toplekar.cz/archiv-clanku/facebook-pomaha-nebo-skodi-psychice-deti.html>.

POLICIE ČR

Facebook pomohl v pátrání. 2010. [cit. 16–4–2013] Dostupný z <http://www.policie.cz/clanek/pomohl-facebook.aspx>.

POLICIE ČR

Sbíral nahé fotografie dívek. 2011. [cit. 16–4–2013] Dostupný z <http://www.policie.cz/clanek/sbiral-nahe-fotografie-divek.aspx>.

POLICIE ČR

Zpravodajství: Útoky na sociální síti. 2013. [cit. 16–4–2013] Dostupný z <http://www.policie.cz/clanek/utoky-na-socialni-siti.aspx>.

VOKURKOVÁ, I.

Pozor, na Facebooku. Kyberkriminalita stoupá. 2010. [cit. 16–4–2013] Dostupný z http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/pozor-na-facebooku-kyberkriminalita-stoupa_179535.html.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Ukázka rozhovoru se studentem

Příloha č. 2 - Ukázka rozhovoru se zástupcem generace rodičů

Příloha č. 1 - Ukázka rozhovoru se studentem (přepis rozhovoru P9)

Pozn.: Jedná se o doslovný přepis rozhovoru, pro přehlednost proto používám následující označení: T = tazatel, R = respondent

P9, muž 19 let

T: Jak dlouho už používáte facebook?

R: Třetím rokem.

T: A proč jste si ho zakládal tenkrát?

R: Založil jsem ho kvůli spolužákům hlavně, kvůli střední hlavně, protože tam byly všechny informace ke škole sdílený, takže z tohohle důvodu no. Jako nějaký osobní nebyly vůbec, jako nějaký kamarádi nebo zábava, to ne. Abych tam tvrdnul, to určitě ne.

T: A v té době, když jste si profil zakládal, tak většina Vašich spolužáků už ho měla nebo menšina?

R: Na tý střední bych řekl, že si ho většina zakládala. Právě že polovina bych tipoval, že už ho měla a zbytek se musel k tomu dokopat, protože přece jenom člověk přijde potom o spoustu informací, který bohužel se vážou k tý škole. Takže teďkonc momentální počet je asi jen jeden člověk, který se tomu straní. Je to spolužák ze třídy.

T: Jo, jo, tak s ním jsem mluvila, to jsem byla překvapená.

R: Jedinej ze třídy už, kterej ho nemá. Samozřejmě kamarádi se ozvou, že jo, napíšu mu nebo takhle, ale zapomene se, nebo když jsou prázdniny a takhle, takže o něco přijde. Ale na druhou stranu to obdivuju, že má názor a straní se.

T: To jsem se právě chtěla zeptat, jestli znáte někoho, kdo profil nemá, tedy kromě tohoto Vašeho spolužáka.

R: Ještě ze základní školy samozřejmě, taky tam jsou nějaký, který nemaj, a taky se to pohybuje tak dva tři lidi. A pak je horší je najít a kontaktovat, mají nový číslo a ty srazy s lidma ze základky taky neproběhly úplně hladce kvůli tomu, že ty lidi tam nebyli.

T: A znáte třeba důvody, proč tihle lidé si profil nezaložili?

R: No, většina lidí to přeci jenom zná zmedializovaný tohleto téma, takže slyší, že to není bezpečný, že je to zbytečný šíření soukromých údajů, takže většinou tadyta témata. Ale spousta lidí třeba o tom ani tak do té hloubky nepřemýšlela a jenom to slyšela a z toho důvodu to udělala a už si k tomu nevyhledala svoje informace a neudělala si na to vlastní názor. Takže do jistý míry je to už jenom zmedializovaná věc a řídí se radši takhle nebo od rodičů někde. Já sám slyším od rodičů, že to je hloupost, že to mám zrušit a takhle, ale jak říkám - přišel bych o spoustu věcí, který jsou pro mě důležitý, bohužel no.

T: Takže ty přínosy pro Vás jaké by byly celkově z facebooku?

R: Tak určitě škola, informace, když něco nevim, takže určitě takhle. Možnost setkat se se starýma přátelema, ze základní školy nebo z nějakýho sportu. Potom se domluvit, je to rychlý, používá to každej. Když někdo přijde ze školy, z práce, tak tam sedne, podívá se, co novýho, udělá si nějakej výtah z těch informací a pokud mě něco zajímá, nějaká elektronika, sportovec nebo tak, tak dneska tam má každej nějakou stránku, takže pro mě je to i zdroj informací, který mě zajímaj. Já si to prostě vyfiltruju a něco si tam vybírám.

T: A vy sám používáte jaké funkce?

R: Jaké funkce? No tak určitě se tam neorientuju. Když to začínalo, tak to bylo samozřejmě něco skromnýho a malinkýho, v tom se vyznal každej, ale dnes už je tam toho tolik, že ani sám nevim. Takže využívám jenom chat, na chatování. Stránky, jak už třídím tak i nějakých sportovců, třeba který mě zajímaj a takhle a tam si čtu. A jinak si třeba prohlídnu tu hlavní zeď facebooku a kouknu se na ty stránky, který mám oblíbený a to je asi všechno. To už nestíhám ani já sám se chytat (smích).

T: Myslíte ve smyslu vývoje?

R: Je to rychlý no, to určitě.

T: A jaký negativa?

R: Negativa, určitě to soukromí, ale do jistý míry je to potom hloupost těch samotnejch lidí, že tam sdílej informace, který sdílet nemaj. Třeba nedávno mě rozesmálo, že mi tam vyskočilo to, ať tam napíšu svoje telefonní číslo pro zajištění ještě větší bezpečnosti mýho účtu, tak říkám, tak to opravdu ne. Takže určitě soukromí je tam špatný a

hloupější lidi nebo naivita nějakých lidí se tam projeví, že jo. Ačkoli pokud se nepletu, tak je to věkově limitovaný, jestli se nepletu od dvanácti let, ale to taky nikdo nedodrží. Sám mám přítelkyni a její sourozenci mladší tam chodí a takhle, rodiče to nehlídají, protože to zrovna jako neshledávají nebezpečný, dostávají se tam malý děti, to je taky chyba a to bude asi všechno. A pak se tam taky projevuje ta národa českého národa, všichni jsou tam zlí, všichni tam nadávají a samozřejmě z toho informačního a chatovacího serveru se stává něco úplně jiného a sdílí se tam informace, který jsou třeba od 18 let a k tomu by se nějaký dítě třeba nemělo dostat, že jo. Tak určitě proti tomuhle jsem.

T: A to nebezpečí třeba pro ty mladší?

R: Nebezpečí - můžou se tam vyskytovat třeba nějaký pedofilové určitě, zloději tam můžou být, dítě může vyrazit adresu, kdy nikdo není doma nebo někdo vyhraje dovolenou, a tak tam napíše, od kdy do kdy nebude doma.

T: A co třeba komunikace mezi mladejma lidma? Tím, že probíhá teďka hodně na facebooku...

R:...no tak to jsem zapomněl. Není to dobře, já sám jsem vyrůstal ještě v takový době, kdy se chodilo normálně ven. Neumím si představit, jak potom to bude probíhat s mejma dětma, že jo. To absolutně nevidím ani dobře, ani hezky a rozhodně na tohle téma bych si s nima chtěl potom promluvit, jestli to takhle bude probíhat. A myslím si, že už je to všechno potom tak strašně neformální, nelidský, že...že určitě nemá to dobrý vliv na lidský vztahy. Většina nějakých schůzek naslepo nebo už nějaký randění mezi malejma dětma probíhá přes tuhle stránku a už tam není absolutně žádný lidský kontakt. A ta lidskost je z mého pohledu strašně důležitá. Takže tohle určitě. Ale jestli budu mít někdy děti, tak budu bojovat proti tomu. Protože já sám musím bojovat proti svým rodičům, abych si zastal svoje práva a zároveň abych respektoval jejich názor, takhle to u nás v rodině funguje. Ale vidím tam ty pozitiva. Ale bojím se, když vidím, už že třeba o pět let mladší lidi, než jsem já, tak už vidím ten vývoj, a jak to jde špatným směrem, takže určitě si chci s nima promluvit a byl bych rád, kdyby tam nechodili. Protože za dvacet let to bude mít úplně jiný funkce a úplně jiný poslání, než to má dneska. Takže to určitě ne.

T: Celkově pro Vás - pozitiva nebo negativa?

R: Pozitiva do jistý míry, když to udržim v těch mezích, kde se to udržet má, nebo si myslim, že by se to mělo pohybovat. A nedá se říct, že bych...myslím, že čím starší je ten systém, tím je tam víc negativ než těch pozitiv. Protože ta původní funkce zůstává a nabalujou se ty nový špatný způsoby, jak negativně někoho ovlivnit.

T: A vy trávíte denně asi kolik času na facebooku?

R: Tak samozřejmě záleží, jestli jsem doma nebo ne, ale když jsem doma, tak už je dneska zvykem mladýho, že zapne počítač, přihlásí se tam a dá se říct, že jsem tam celou tu doma, co jsem doma a mám zaplejí počítač. A pokud' si opravdu hodně přeju, aby mě nikdo neotravoval, aby mi ten den nepsal a nic po mě nechtěl, tak tam samozřejmě nejdu. Ale jestli chcete řádově hodiny, tak asi hodina dvě to můžou bejt. Ale jsem tam přihlášený a nevykonám tam nic, jako že bych si tam hodinu dvě prohlížel všechno to určitě ne.

T: Takže z celkového Vašeho volného času to zabírá asi menšinu, že?

R: No absolutní minimum. Opravdu jenom když něco potřebuju, tak tam jdu, jinak jsem tam třeba přihlášený, kdyby někdo něco potřeboval. Ale trávit tam čas a vyhledávat informace - to možná v tom útlejším věku, když to frčelo. To jsem tam byl možná delší dobu, ale teď už nemám důvod.

T: A v tom zbytku volného času máte jaké koníčky, čemu se věnujete?

R: Já osobně, když se chci odreagovat, tak si zahraju nějakou hru, sport, plavání a trávím čas s přítelkyní. Tak takže takhle no. Od každýho trošku se snažim

T: A profil máte pod svým vlastním jménem?

R: Mám.

T: A máte nějaké zabezpečení profilu?

R: Mám tam nastavený téměř ty nejvyšší zabezpečení. Tam se daj sdílet samozřejmě příspěvky a takhle s přáteli, přáteli a přáteli, tak mám všechno, aby viděli jen moji přátelé, aby se ke mně nikdo nedostal, neviděl moje fotky, neviděl nic, moje příspěvky, takže myslím, že tam mám to nejvyšší zabezpečení. Pokud' tedy nebudem počítat, abych tam uvedl svoje číslo, abych zabezpečil svůj profil. Mám tam myslím jenom jméno, příjmení a emailovou adresu.

T: To je to, co vidí cizí člověk?

R: To je to, co vidí jenom moji přátelé.

T: A úplně cizí člověk vidí co?

R: Jestli se nepletu, na můj profil když se dostane, tak vidí profilovou fotku a jméno a příjmení. Ale adresu nebo nic takovýho tam ani nemám, tak to by vidět nemoh.

T: A setkal jste se s tím, že by vás na facebooku někdo pomlouval nebo urážel?

R: To si asi nemyslím.

T: Zneužití fotek nebo videa, co tam máte, to se Vám nestalo?

R: Tak ta kyberšikana to je strašně takový otevřený téma. Samozřejmě se najde fotka, kterou bych byl radši, kdyby tam nebyla. Není to jako že by byla zachycená někde, kde by mi to bylo nepříjemný nebo takhle, ale že se tam sám sobě nelíbím a to člověk jako já absolutně přežije, že jo. Takže tohle určitě ne. A pomlouvání, tak dnes je doba, kdy do sebe každéj určitě rejpane, jako ze srandy, ale že by mě něco....

T: ...nic vážného to nebylo.

R: ...to určitě ne.

T: A stalo se někomu z Vašich kamarádů něco takového, měl někdo závažnější problém?

R: Ne, nemyslím si.

T: Takže rodiče vědí, že jste na facebooku, to už jste zmiňoval.

R: Rodiče to vědí, snaží se mi to rozmluvit oba dva. Mamka říká, že na to samozřejmě nemá čas, což to je samozřejmě pravdivý a pochopitelný a neví, co by tam dělala. Když jí vysvětlím ty funkce, tak je z toho nadšená a absolutně neví, že by něco takového mohlo bejt. Ale nakonec třeba mi řekne jo, tohle je pravda, tohle je zase špatný, prohodíme si názory. S tátou je to horší, to je dominantnější člověk samozřejmě a takhle, ten si stojí za svým, že ve všech ohledech je to hloupý a nevidí tam třeba to zabezpečení, který já si hlídám a on zná jenom ty extrémní případy a podle těch to potom soudí samozřejmě. Takže rodiče jsou proti víceméně.

T: A poslední otázka, cokoli k facebooku, jestli chcete dodat, sociální sítě dnes obecně, mladí lidé...

R: ...no lidi by si určitě hlavně v tom mladším věku měli uvědomit, k čemu ta sociální síť slouží a měli by se podle toho řídit. A jak jsme tady oba dva zmínili, ta lidskost u lidí a vztahy se prostě zase musej dostat tam, kde byly dřív, protože to je základ. Komunikace je strašně důležitá z mého pohledu a potom, když si každej bude psát s někým, tak to ztratí smysl potom mezi lidma, že jo.

T: Já už jsem během tohohle výzkumu získala informace, že na facebooku si lidé napíší cokoliv, mnohem víc, a když se pak setkají tváří v tvář, tak si z očí do očí nedokážou říct skoro nic.

R: Tak to můžu potvrdit, samozřejmě, že počet svejch přátel redukuju po čase. Třeba se s někým přestanu vídat a nemám tam lidi, který jsem v životě neviděl osobně. Ale když už jsem v té dřívější době někoho měl, tak já třeba tu osobu pozdravím, mě by to bylo blbý, takovej, jakej jsem člověk. Ale ten člověk třeba neodpoví, kouká, dělá, že nezná, a můžete si s nim přitom klidně napsat. Tak to já si vyřadím. Mám tam prostě jen tu základní školu, střední školu a kamarády z mejch aktivit, takže lidi co znám.

T: Tak Vám moc děkuju, nashledanou.

Příloha č. 2 – Ukázka rozhovoru se zástupcem generace rodičů (P11)

Pozn.: Jedná se o doslovný přepis rozhovoru, pro přehlednost proto používám následující označení: T = tazatel, R = respondent

P11, žena 47 let, vzdělání VŠ, syn 19 let

T: Vy patříte k lidem, kteří svůj profil na facebooku nemají.

R: Ano, asi bych ho ani nechtěla, nemám potřebu.

T: A Váš syn profil má, že?

R: Má, má profil, ano.

T: A víte, co syn na facebooku všechno dělá, k čemu ho využívá?

R: Tak já myslím, že to využívá k dopisování s kamarády a kamarádkami.

T: A kolik tak času denně tráví na facebooku, odhadem?

R: Hodinu, dvě, odhadem.

T: Regulujete mu nějak ten čas, který může trávit na internetu nebo na facebooku konkrétně?

R: Syn už doma nebydlí, takže nemám možnost regulace. A kdyby byl doma, tak bych asi regulovala (smích).

T: Když už syn doma nebydlí, to mu asi jeho volný čas moc regulovat nemůžete...

R: ...mám asi velkou výhodu, syn je sportovec, je fotbalista, částečně tenista, takže tráví hodně času hlavně na hřišti, fotbalovém.

T: A myslíte si, že facebook má velký vliv na život dnešní mládeže...(kývá). Jak ho tedy podle Vás ovlivňuje?

R: Já bych osobně řekla víc negativně, než pozitivně. Oni si uměj přes ten počítač povídat, psát, povídat v uvozovkách, ale pak, když se sejdou osobně, je to o něčem jiném. Víceméně o mlčení bych řekla.

T: Neumějí pak komunikovat?

R: Určitě ne. Myslím si, že to prostě není ono.

T: Že přes facebook si v uvozovkách povídají, jen si píší...

R: ...ano, používají takové ty zkratky jejich a pak se neumějí bavit z očí do očí, o ničem, i když na tom počítači třeba jo. Ale pak osobně ne.

T: To je zřejmě velké negativum, že?

R: Určitě. Osobní komunikace je také důležitá.

T: Čili život dětí se liší nyní v porovnání s dobou, kdy facebook nebyl.

R: No třeba právě v té komunikaci. Děti se díky tomu bohužel málo pohybují, pokud rodiče nezasáhnou do té regulace nějaké, tak u toho dokážou sedět x hodin. Křivá záda, to je můj názor na to, protože si myslím, že to není nic zdravého.

T: Jak je na tom Váš syn? Týkají se tyhle změny i jeho?

R: To né, to bych řekla, že snad ani ne. Nevím, jestli by trávil ještě více času na hřišti, kdyby nebyl počítač, to nevím.

T: Má syn na facebooku nějaké zabezpečení toho profilu a jak, jestli víte, nebo jestli mu důvěřujete?

R: Já si myslím, že je opatrný. Říkám, už nebydlí doma, takže mu do toho nemůžu povídat, navíc když doma byl, tak to měl pod heslem a jak má dál zabezpečený ten profil, to nevím.

T: Takže mu věříte, že už tomu rozumí asi víc.

R: Určitě.

T: Víte o rizicích, která se sociálními sítěmi souvisí?

R: Já se přiznám, že se ke mně tak nějak dostalo, to už je dýl, že vlastně ty děti, ale některý i větší, třeba třicetiletý, jak tam dávají fotografie různé, z dovolený a tak podobně, tak tam na sebe v uvozovkách prásknou, kdy nejsou doma a slyšela jsem, že takhle krásně toho využívají zloději.

R: Odjíždíme na dovolenou do Řecka na tři týdny, včera jsme si koupili novou plazmovou televizi...

T: ...přesně tak. Já bych určitě, kdybych facebook měla, tak bych tam psala strašně neutrálně, vůbec bych tam asi nedávala fotky, já bych maximálně psala, já nevím,

přijďte ke mně na kafe. Ale to si myslím, že je zbytečný přes ten facebook, k tomu stačej maily.

T: Takže Váš syn byl od Vás informován asi dostatečně, když ještě bydlel doma, o možném nebezpečí, které může facebook představovat.

R: Tak já jsem mu to naznačila dřív, tak jestli teďka jako dál v tom pokračuje....

T: Je to tedy u Vás na důvěře. Jaká byste našla pozitiva a negativa facebooku a co u Vás převažuje? Říkala jste tedy zatím spíš ta negativa.

R: Rozhodně negativa.

T: A pozitiva vidíte na facebooku nějaká?

R: Já ne.

T: Takže jenom ta komunikace, že si děti můžou dopisovat?

R: Ale oni třeba bydlí ve stejném vchodě, ale nejsou schopní si sednout k sobě někam, jít na procházku. Ty, který nesportujou, by měly aspoň komunikovat venku. Ne, oni raději seděj u toho počítače.

T: A vidíte u Vašeho syna nějaké ty změny, jak se na to tváří? Je to pro něj myslíte spíš pozitivní nebo ne?

R: Tak on to bere spíš jako pozitivní, možná no. Já si myslím, že většina dětí si myslí, že je to asi dobrý pro ně, proto u toho asi seděj. Kdyby to tak nebylo, tak ten facebook ani nemá.

T: A je ještě cokoli, co byste chtěla dodat?

R: No, já v tom vidím spíš to negativum, radši bych byla, kdyby děti sportovaly, než seděly doma u počítače.

T: Děkuji Vám za odpovědi, nashledanou.